

A MEDVÉK ORSZÁGÁBAN

Elbeszélés

JÓKAI MÓR

Egész az északi pólusig című munkájából
a serdültebb ifjúság számára átalakította

BRÓDY SÁNDOR

MÜHLBECK KÁROLY RAJZAIVAL.

Budapest,
Singer és Wolfner kiadása

A mű elektronikus változatára a Nevezd meg! - Így add tovább! 4.0 Nemzetközi (CC BY-SA 4.0) Creative Commons licenc feltételei érvényesek. További információk: <http://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/deed.hu>

Elektronikus változat:
Budapest: Magyar Elektronikus Könyvtárért Egyesület, 2017
Készült Sólyom László köztársasági elnöki támogatási keretéből.
Készítette az Országos Széchényi Könyvtár E-könyvtári Szolgáltatások Osztálya
ISBN 978-963-417-003-7 (online)
MEK-16818

TARTALOM

I.

A jeges medvék.

II.

Az én éléskamarám.

III.

A királyt nem szabad megenni.

IV.

Egy börtönnel odább.

V.

A kövek fénybogarai.

VI.

A bazalt születése.

VII.

A kristály-barlang.

VIII.

A czet palotája.

IX.

Harcz az óriások között.

X.

Utazás a czethalban.

XI.

A hegygyújtás.

XII.

Visszatérés, viszontlátás.

XIII.

A Tegethoff.

XIV.

Az északi fény.

Befejezés.

A nevem: *Galiba* Péter. Matróz voltam a Tegethoff nevű hajón, a melynek semmi egyéb dolga nem volt, mint hogy új földeket fedezzen föl a jeges északi vidékeken.

Mint maradtam én egyedül a nevezetes, de kissé nagyon is hideg vidéken, hogy éltem ottan és egyebütt, mint egy jégbefagyott Robinson -: azt beszéli el ez az önéletrészlet, vagy a hogy ma napság mondják: napló. De tartsunk rendet és beszéljük el a dolgot, a mint következik.

I. A jeges medvék.

No, engem szépen itt felejtettek az északi sarkon, egy jégbefagyott hajón. Elaludtam, föl-
ébredtem: ezalatt a hajó egész népe elmenekült mellőlem. Elfelejtettek felköltetni.

Kiabáltam társaim után, a doktor után, a kapitány után: semmi válasz.

Összejártam a hajó egész üregét kétségbeesetten. Sehol egy harapás kétszersült sem maradt hátra.

Még azonfölül a puskákat is úgy elvitték magukkal, hogy nekem egyet se hagytak, a mivel magamat a vadak ellen védelmezzem s a mivel magamnak valami pecsenyét lőjek. Ágyúval csak nem lőhetek medvét.

Az ágyúról egy mentő gondolatom támadt. Az ágyúkat csak itt hagyták! Megyek s kisütö-
getem egyenkint. Talán nem mentek el még nagyon messze. Erről a helyről az ágyúlövés napi
járó földre elhallik. Talán meghallják s visszatérnek értem.

Ezzel a szándékkal léptem át a tüzerkamarába.

Ott várt rám a legnagyobb ijedelem.

A mint kinyitottam az ajtót, egyszerre nekem rohan egy óriási medve.

És én rá ismertem a jeges medvére.

Anyamedve volt, tegnapelőtt lőttem le a kisfiát. Ugyanakkor, a mikor a maczkót elejtette a
golyó, az égő fojtás az anyja hátára esett s kiperzselt egy foltot a bundájából. Erről a foltról
ismertem rá.

És én megettem ennek a medvének a fiát. Most ez fog engem megenni.

Ijedtemben berohantam a hajó kis, házi patikájába, az ajtót pedig magamra zártam.

Csak hogy ez nagyon gyöngye akadály volt egy medvének. A medve pusztá tenyerével beüt a
deszkából egy táblát s azon bejön.

Veszve vagyok. Nem tehetek semmit a védelmemre. Legalább megkönnyítem magamnak a
rám váró halált. Hogyan? Hát azzal a szerrel, a mivel a doktorok szokták a nagy beteget el-
altatni. Altató szert szívok be. Az van egy nagy üveggel.

Már tele volt a szivacs kezemben a veszedelmes altatóval, mikor a jeges medve betörte az ajtó
felső tábláját, azon bedugta rettenetes fejét, a fogait felém vicsorgatta.

- Ej - gondoltam magamban, - miért szíjam én fel ezt a rettentő folyadékot? Szídd fel te, medve!

Ezzel oda csaptam a pofájához a szivacsot.

A jeges medve abban a perczen elbódult, s ott maradt az ajtónyílásban kétrét hajolva. Feje és első lábai benn voltak a szobában. Tökéletesen elaludt.

- Lásd, - mondtam neki, - én most neked levághatnám a nyakadat, lehúzhatnám a bőrödet s a hússal beérhetném két hónapig. De én azt nem teszem. Magyar vagyok: hozzászoktam a kibéküléshez. Itt rekedtem; már most honfitársak lettünk: együtt kell laknunk. Te ne bánts engem. Én nem bántalak téged. Aztán keressünk egy harmadikat, a kivel jól lakjunk mind a ketten.

Egy híres lószelidítőnek volt egy titka, a mely most már nem titok. A legvadabb lovat tíz perc alatt engedelmes, szelíd báránnyá változtatta át s az egész mestersége abból állt, hogy ilyen altató szert szívatott fel vele. Ettől az állat elbódult. Mire felocsúdott, egészen átváltott s azontúl, a mint megszelidítője ruháján vagy kezén megérezte annak a szernek a szagát, hagyott magával mindent tenni.

Most én ezt medvén kísértettem meg.

Hanem annyi elővigyázattal mégis voltam, hogy a kábultság ideje alatt a két első lábára két hatalmas téli keztyűt húztam fel.

Mikor a jegesmedve kábultából felocsúdott, nem volt az a fenevad többé, a ki az elébb. Elkezdett gyöngéden nyihogni, mint az ajtón bekérezkedő kutya, s mikor közel mentem hozzá, szépen megnyalta a kezemet, a tenyerével paccsot adott, mint a kis kutya, s az orrát odadörzsölte a térdemhez.

Én ezen még csak nem is csodálkoztam. Ha lehetett a rettenetes vad disznóból szelid disznót idomítani, miért ne lehetne a vad medvéből szelid medvét? Már látom előre, hogy fog ez a szelidítő mód elterjedni az egész világon? Hogy fognak nyájszámra legelni ezek a szép medvék az erdőben s ügetni hazafelé a faluba a medvepásztor dob- és tilinkó szava mellett. Nyáron gyapjút nyír róluk a gazda, télen kukoriczára fogják, kihizlalják. Aztán kocsi elé is lehet őket majd fogni. Az lesz igazi földes úr, a ki majd ilyen négyes fehér medvefogattal hajt be a karczagi vásárra! A gazdasszonyok pedig medvetejet fognak fejni.

Megfejni a medvét? És miért ne? Ha őseink ihattak lótejet! Hát aztán a szamár valami szép állat? Még is megiszszák a tejét. Genovévának a fiát egy szarvas dajkálta az erdőben. Hát engem, a jégsivatagban éhhalálra elhagyatottat, miért ne táplálhatna egy medve?

Megpróbáltam és sikerült.

Ez azonban csak egy medve. De hát a többi? Künn a hajó körül már hangzik rettentő ordításuk. Percz múlva ellepik a hajót, fenn vannak a fedélzetén s dörömböznek a csapó ajtókon. Az én szelid fehér medvém remeg. Reszket az én életemért.

- Ne félj, Bábi! (Ezt a nevet adtam neki.) Majd beszélek én a te hazádfiaival.

Bábi érzékeny szemmel tekintett rám, mintha szánakoznék rajtam.

Óh, tudom én annak a módját. Minden embert meg lehet szelidíteni, még a fehér medvét is.

A hajón levő természeti ritkaságokat beleraktam két háti kosárba s a két kosarat a Bábi hátára nyergeltem. Magam pedig felvettem egy fehér medvebundát, azt befecskendeztem köröskörül az altató folyadékkal. A mellett orromat, számat átkötöttem eczetbe mártott kendővel, hogy magam is meg ne szelidüljek. Bábit előre bocsátottam s felnyitottam a földélzetre vezető ajtót.

Úgy okoskodtam, hogy a medvék rögtön neki esnek a háti kosaraknak s akkor megtudom, hogy melyik közülök a király? Az veszi el a legnagyobb csemegét: a spirituszba tett rózsaszínű főkát. Akkor aztán csak annak a barátságát kell megnyernem.

A hogy számítottam, úgy lett. A lépcsőn felkapaszkodó Bábi kosarai egy percz alatt kiüresedtek. Egy hatalmas nyolczadfélláb magas medve-óriás volt az első, a ki a küldött ajándékokból a medve-részt magához ragadta. A többiek is kikeresték a javát; a legapróbbak, holmi spirituszba tett egerek, már csak a velük jött kék rókáknak jutottak.

Mikor aztán elköltöttek minden spirituszt, akkor a medve-óriás elkezdett lassú mormogó hangon beszélgetni az én megszelidített medvémmel.

II. Az én éléskamarám.

A medvekirály előtt, úgy látszik, nagyon gyanusak a téli keztyűk, a melyek Bábi két első lábára voltak húzva. Ezekre morgott legjobban.

Kiléptem a földélzetre. Biztosan éreztem magamat az altató szerrel megitatott bundában.

Minden oldalról rohantak rám a fenevadak; de a mint közel értek hozzám, egyszerre elbódultan dülöngéltek erre-arra s nem bántottak.

A medvekirály nekem rontott, hogy összetépjen, hanem aztán ő is eltántorodott. Egy tekercs hajókötel feküdt az árbocz mellett: arra hanyatlott, mint egy trónra.

Én pedig hirtelen előrántottam a bundám zsebéből egy tilinkót. Tudtam, hogy ennek a hangját szokták a medvék megérteni, rákezdtém egy keserves nótára. A tilinkóhangra a megjámberodott medvék kezdtek ébredezni. A fejedelem, a kinek én Marzipán nevet adtam, eleinte csak a lábát rángatta, majd a fülével billegett a nóta után. Végre felugrott a helyéből s maga kezdte el a tánczot, két lábon állva, s a tenyereit lelógatva, míg utóbb a példán felbuzdúlva, egész udvara belevegyült a tánczba, s tánczoltak addig, a míg csak én fujtam. Akkor oda jöttek hozzám mindannyian s csóválták volna a farkukat, ha lett volna. A medvekirály éppen oly kegyes volt, hogy megölelt; csak úgy ropogtak bele az oldalbordáim s odaültetett a kötel-trónra maga és Bábi közé.

Ekkor így okoskodtam. Ez az ezer meg ezer fehér medve itt a jégsark alatt csak nem élhet levegőből! Olyan állat pedig, a mivel az éhséget elverje, ide csak ritkán vetődik. Az esztendőnek három hónapján át ugyan van szüretjök; akkor a czethalászok itt hagyják számukra a fogott czethaláknak minden húsát, a mi csak medvének való. De mit esznek a többi kilencz hónap alatt?

Kell, hogy a mindenről gondoskodó természet állított fel légyen a számukra egy-egy kifogyhatatlan tárházat: egy-egy nagyszerű jégbarlangot, a hol özönvíz előtt való napon állatok vannak eltéve jég közé bőröstül, húsostul, mind a mai napig épen. Tehát én azt gondoltam, hogy ha én ezeket a fehér medvéket úgy megszelidíthetném, hogy ezek elvezetnének engem ahhoz a jégbarlanghoz, a honnan ők és őseik éldegéltek eddig, akkor nekem is lenne enni-valóm.

Elvezetnek engem oda az én medvéim. Sőt talán el is visznek!

Hátha be hagyják magukat fogatni egy szánkóba, mint a kutyák.

Most tehát legelső feladatomban volt a nagy szánkót megrakni mindennemű szükségessel. A hajóról kitélt minden. Mikor minden fel volt málházva, következett már az előfogat-kérdés.

Mint tudva van, az én hajóm, a Tegethoff egy óriási nagy jégtorlódás tetején áll megfenekelve. A torlódás vetekedik a Szentgellérttel. A hajó orrával felfelé emelve, onnan alászá-

kázni nagyon könnyű. A hajóról a jéghegy aljáig csuszka-pálya van már készítve, a min magától megy le a szánka, csak az orrában kell ülni valakinek, a ki a lelógatott lábával a szánkát kormányozza.

Bizonyos voltam felőle, hogy a mint én megkezdem a szánkacsúszást a hajóról, egyszerre ott teremnek az én medvéim s teleülnek a szánkámat. Úgy is lett. A hajó aljához leérve, már az első kanyarodónál tele volt a szánkám.

Mindig azt tanultam, hogy semmi sem olyan hálados munka, mint olyankor, a mikor a fejedelem megharagszik valakire és azt üti: mellé állni és segíteni a verésben. Megfigyeltem, melyik medve kapott pofont Marzipántól, azt fülön csíptem, a csizmaszárból előrántottam a korbácsot, jól rá vertem. Mikor aztán nagyon meg volt hunyászkodva, akkor nyakába akasztottam a hámat, a mit a vontató kutyáknál szoktunk használni s oda kötöttem a szánkához. Ekként sikerült hat gyönyörű medve-paripát befognom a szánkába. Én magam a szán elébe ugrottam, kieresztettem az ostort, nagyot durrantottam vele s arra neki iramodott a hatos fogat s vitt bennünket a jégsíkon tova, mint a szélvész. Marzipán király ordított örömeiben, s Bábi végig feküdt a szánkában kényesen.

A többi medve pedig, ki elől, ki hátul nyargalt a szánka mellett.

Számításom igen jó volt. A medvék egyenesen haza fognak velem szánkázni, mert valahol csak laknak.

Gyönyörű északi fénynél érkezünk meg a palotába.

A hegyoldalban tátongott egy fél kerek lyuk, alig ember magasságnyi s nem nagyobb, mint hogy éppen a szánka beférhessen rajta. A hozzá felvezető tört út mutatta, hogy ez az egész medve-nemzetség tanyája itt. S egy tekintet az onnan alávonuló hegyszakadékba meggyőzőtt a felől, hogy a mit kerestem, azt megtaláltam. Az a völgy tele volt már a barlangból kihurczolt ős állatsontokkal. Ezek közt fölismertem az ősbölgény és írámszarvas vázait.

A barlang nyílása előtt egy vén medve állt őrt. Közeledtünkre jelt adott a barlangba, melynek azután irtóztató ordítás lett a vége, künn és benn. Egy csoport fiatal medve rohant elő legelőbb is az oduból, kik a szánról leugráló fedelmi párban, úgy látszik, a családfőkre ismertek, s hengerbuczkákat hánytak örömeikben.

Én egyedül maradtam most a szánon s kezdtem aggódni, hogy mi lesz ebből. Ez a barlang tele van olyan medvével, a kik még nincsenek megszeliődve. A befogott hat medve pedig nyargalvást visz a barlang szájának s én nem tudom, hogyan kell nekik megállást parancsolni! Nincs az orrukba karika húzva.

Egy jó gondolat kisegített a bajból. Hirtelen elővettem kézi villamos lámpásomat. Egy csavar elfordításával meggyújtottam úgy, hogy a barlangba teljes villámfény ragyogás mellett vágatunk be.

A rögtön támadó fényre nemcsak az én hat befogott medvém guggolt le egyszerre, de a benn levők is ijedten elhallgattak, s csúszva-mászva, meglapulva, árnyékos helyre húzódtak.

De még magamat is egészen elvarázsolt ez a látvány. Egy óriási szentegyház tárult fel előttem: magasabb a Szentpéter templománál, melynek falai, oszlopai, boltozata, mind, mind jég. A lámpa fényében olyan, mintha ezüstből volna az egész építve. Az árnyék benne olyan, mint a smaragdkő színe. Jégóriások csüngenek alá s különféle alaku ívboltok egész tornácán látni végig egy oldalbarlangba. Karzatok futnak körül a magasba, csipkés párkányokkal. A barlang közepét ketté választó szédtő örvényen egy híd vonul át, kristálytisztá jégből. A hátsó falról, mintha egy irtóztató fehér kárpit csüggne alá, mely egy roppant nagy orgonát takar el.

Azt a csepegő jég csapjai alkották, de fenyőszálnyi jégcsapok. A barlang legmélyén áll egy óriási rémkép: egy csontváz: egy álló őselefánt simára tisztított fehér csontváza.

Erről csak a húst tudták letisztogatni a medvék; csontjait nem bírták széthordani.

Fölötte a fényes falhoz odafagyva látszik egy húszöles pánczélos krokodil, hosszú hattyunyaka százfogu állkapcsával, gyűrűs farkkal. A jég bevonta az egészet ezüsttel, úgy függ a falon.

Nem csodálom, hogy e látványtól magok a medvék is meg voltak lepelve.

A csodálatos még az állatra is szelidítőleg hat. Ők itt eddig csak sötétben dolgoztak; csak szaglás után ismerték barlangjuk kincseit.

Mily végtelen kincsek voltak azok!

Köröskörül minden falból az átlátszó jégen keresztül az özönvíz előtt való régi világ csodaállatainak körrajzai tűntek elő. Némelyiknek csak szörnyefeje látszik meg. Ezeknek a húsa talán még mind megehető.

Meg sem igen látszik, a mit a medvék elpusztítottak a nagy éléstárházból. Szegényeknek nagyon meg kell szolgálniuk minden falatot. A nyelvükkel nyalják le a jeget az eltemetett martalékról.

Én legelőbb is szánkómat biztosítottam a megtámadások ellen. Egy háromlábu vas serpenyőbe szenet téve, tüzet szítottam s azt a málhák tetejébe tettem. A tűz kellő távolságban tartotta a medvéket. Akkor aztán fogtam a csákányt és a feszítő rudat, a lámpást a hátamra akasztottam s nekiálltam egy óriás kiszabadításának. A csákánynyal akkora rést vágtam a jégen, hogy az óriásnak egyik czombja kiszabadult.

Ez aztán a sonka!

Tudtam, hogy az elefántfélének legízletesebb falatja a talp. A talpat legelőbb is lefűrészelttem róla: a talp maga volt huszonöt font. Azután taglóval levágtam róla a félczombot. Még egészen piros volt a húsa.

Az egész medvenemzetség ezalatt félelemmel nézte a dolgot, félkört alkotva körülem s csak a száját nyalogatta éhségében.

Már pedig várniok kellett. A hol nyugtalankodást tapasztaltam, elég volt, ha a lámpást odaírányoztam. A vakító fénytől a legmérgesebb fenevad is meghunyászkodott.

Legelőször a fejedelmi párnak adtam ki a maga részét. Ez a talp. Előbb megkóstoltam magam. Az íze nem lett volna rossz; hanem rágni kellett nagyon.

Azután kifűrészelttem annyi darabot a húsból, a hányan voltak a medvéim. Legnagyobb darabokat kaptak a medvelovak. Könnyű volt a többi közül kiismernem arról a halzsírhangya örvről, a mi a hám után maradt a nyakukon.

Én azalatt háborítatlanul nézhettem saját dolgom után. Tervem rögtön kész volt.

A barlang közepén tátong egy mély örvény, zezugos jégsziklák merednek ki belőle.

Egy hosszú, ívbehajló jégcsomó fekszik híd gyanánt az örvény felett. Én erre a hídra vontattam fel szánomat.

Vittem magammal egy önemelő gépet a hajóról, hasonlót azokhoz, a minőkkel nagyvárosokban a kőművesek szokták magukat felcsavargatni az utczáról az emeletbe. Ezt a híd közepén egy levert vasrúdhoz megerősítettem. Azzal az ereszkedő géppel és annyi málhával, a mennyit megbirt, lebecsátkoztam a mélység fenekére.

Első gondom volt egy jól védett helyet keresni ki állandó tanyául. Ebben a jégbarlangban nem volt olyan hideg, mint a hajón.

Legelőször is, a mi legszükségesebb volt rám nézve: gulyáshúst akartam készíteni.

De hol veszem a fűtőszert?

Annak vagyok csak leginkább bővében! Az a kevés kőszén és fa, a mit magammal hoztam, csak alágyujtani való. A fűtőszert lesz maga a - hús. A legfinomabb részét az ősvilági húsnak megfőzőm; a többivel tüzelek.

Lámpámat mellemre akasztva, elindultam húsbányámban körültekinteni. Valóban húsbánya volt az.

A barlang feneke sík jég. Olyan volt az, mint egy óriási tánczterem, tükörlappal padló helyett.

Az átlátszó tükörlapon át lámpám fénye egy egész beláthatatlan múzeumot világított be. Az ősvilági állatok, melyeket a betóduló víz a barlang mélyébe sodort alá, egymásra halmozva feküdtek ott rendetlen gomolyban. Idomtalan, lomha szörnyetegek, vastagbőrű, pikkelyes, gyűrűpánczélos csodák, óriások, négyszáz mázsányi testtel, két öles agyarakkal, iszonyu szarvakkal. Közöttük az állatvilág csodálatos két alakú, a kik repültek és másztak, madarak voltak és négy lábuk volt, vagy szőrt viseltek, de szárnyaik voltak hozzá. Kígyóalakú szörnyek, homlokukon szarvakkal, elő részükön patkó-idomu lábakkal; békák, fogas állkapczákkal.

A nagy vadaknak békét hagytam. A legkarcsubb állatot kerestem ki: egy ősvilági szarvast. Puskaport használtam a jég szétrobbantásához. A mint az összarvashoz odajutottam, taglóval kivágtam a szügyéből egy darabot. Éhes voltam nagyon.

A hús tüzelőszernek csakugyan pompás volt: de annál rosszabb volt gulyáshúsnak.

A mint felnyitottam a fazék födelét, majd leütött a lábamról a pénzmaszag. Ez az őspecsenye émelyítő szaga. Megkísértettem egy falatot lenyelni belőle az orromat befogva. Második falatra nem tudtam rászánni magamat. Nem eheti azt meg más, mint a jeges medve.

Keressünk madarat.

Az ugyan az özönvíz előtt való régi világban nagyon kevés volt; de a mi volt, az aztán megérdemelte, hogy madárnak nevezzék.

Ha egyet találnék, nekem éppen elég lenne egy esztendőre. A londoni múzeumban van egynek a csontváza. Tizennyolcz láb magas.

Sokáig kóboroltam a jég lapon alá s fel hiába. Egyszer csak mit pillantottam meg a jég lap alatt? Egy tojást. De minő tojást!

Nagyobb volt még a párisi múzeumban levő madár tojásánál is; pedig abba hatszáz közönséges tyúktojás fér bele.

Hogy nem törött össze ez a tojás itt a jég között, mikor a vízár messziről hozta ide?

Erre a kérdésre megfelelt a tojás maga, a mint a jég alól kiástam. Csak a baltafokkal birtam feltörni a héját.

Tartalma egészen szilárd volt, mint a sajt. Megízleltem. Ez az egy nem volt rossz. Érett sajtíze volt.

Ez a táplálék hónapokig eltart nekem.

Azonban, ha a tojás itt van, akkor a madár maga is itt lehet. Tovább fürkésztem.

Egyszer eszembe jutott, hogy a barlang hátterét alkotó óriási jégcsap-orgonához közeledjem. A mint annak átlátszó pillérei közé világítottam lámpásommal, a ragyogó, szikrázó pillérek között látszott egyenesen állva a madár is.

Kinyújtott fejével teljes három öl magas madárszörnyeteg.

A vízözön előtt egy magasabb bércre menekült föl kurta szárnyaival, öles lábszáraival. Aztán ott várta be, helyéből meg se mozdulva, míg a jégcsapok köröskörül betakarták.

Gyönyörű állat volt. Három ujjú lábának szárai embercizma vastagságúak. Csőre fölött magas húskínövés, mely koponyájáig felhúzódik, mint egy sisaktaréj. A melle öt láb szélességű.

Csak hogy nagyon nehéz volt hozzájutni.

Ezt a jégorgonát csak csinján lehet megbontani. Vigyázni kell, hogy egy oszlopot úgy mozdítson ki az ember, hogy aztán az egész épület nyakába ne szakadjon. Akkor aztán szépen várhatnék ujjaz tízezer esztendeig, míg valaki engem is fölfedez a jég alatt.

Tehát itt a puskaport nem vehetem segítségül. Csákánynyal, vésővel kellett hozzáfognom, hogy a jégoszlopok között akkora rést nyissak, a mekkora elég lesz, hogy a madár szügyéből kószolóba ki lehessen vágni egy darabot. Előbb meg kellett tudnom, hogy ehető-e?

Végre hozzájutottam a madár szügyéhez. A hús nem volt oly szálkás, mint az ősemlősöké, de barna és porhanyó. Egy darab hússal és óriás tojással siettem vissza konyhámba.

A fazekat kimostam, vizet csináltam jégből, a madár húsát beleaprítottam s most már a szarvashús szeleteit csak tüzelőnek használtam hozzá. Mikor felnyitottam a fazék fedelét, aggodalommal szimatoltam a belőle kijövő illatot. Pompás, étvágyingerlő szag volt az.

Ez már jó szagu volna, de keserű!

Ebből sem csinálhatok gulyáshúst. Legalább magamnak nem. Nem marad más nyereségem eddigi fölfedezéseimből, mint az óriás tojás.

Megint kutattam, kerestem és végre egy óriás barlangi medvetalp vándorolt a fazékba. Az meg egészen kocsonyává főtt benne. De legalább nem volt sem émelyítő, sem undorító. Ezt bátran elrakhattam a velem hozott üres bádogdobozokba, miket aztán beforrasztottam ónnal.

De hát mi okom volt nekem erre a nagy elöggondoskodásra? Mit reménytettem még?

Azt reméltem, hogy talán az eltávozottak, a kik engem ittfelejtettek, szerencsésen hazaérkeznek.

És észrevevén, hogy Galiba Péter - már mint én - hiányzik: elküldenek értem egy hajót országos költségen.

Élni akartam.

III.

A királyt nem szabad megenni.

Csak később vettem észre, hogy kotyvasztásaimmal micsoda nagy bajt csináltam én odafenn a felvilágban.

A medvének valamennyi állat között a legerősebb szimatja van. A medve, a ki mértföldnyi távolból megérzi, ha a czethalászhók zsákmányt ejtettek s a húsát otthagyták a jég közt, bizonyára meg kellett éreznie, mikor én ott alant a jégörvényben sütöttem, főztem és még milyen illatu süteményeket! Pézsmailat és pecsenyeszag együtt! Hisz' ez az embert is megböszíti!

Azon vettem észre, hogy míg én odalenn működöm, az alatt a jegesmedvék nemzete közt kiütött a forradalom! Marakosznak!

Addig, a míg keservesen kellett minden falatért megszenvedniük, szép, engedelmes alattvalók voltak: de a mint egyszerre jóllaktak s megtudták, hogy több is van, felbomlott közöttük minden rend.

Betódultak kívülről mindenünnen s az én megszeliidített medvéimet elkergették.

Nekem ugyan az egész medvezendüléssel egy cseppet sem kellett volna törődnöm.

Hozzám nem hatolhattak le elevenen. Ötven méternyi mélység választott el tőlük s a mélység falai simák, mint a tükör, és éles jégcsipkékkal fegyverezettek.

Valami oktan bátorság mégis arra kényszerített, hogy emelő gépemmel felvontassam magamat a hídig. Azt képzeltem, hogy helyre tudom állítani ismét a rendet.

Hanem a mint a híd magaslatáig fölrtem, az a látvány, a mi elém tárult, elvette minden kedvemmet. A megvilágított felső jégtáblán, mely tulajdonképen az örvénynek egy széles karzata volt, száz meg száz fehér medve marakodott egymással, s lábuk alatt egész serege a kék róka fajzatnak csetlett-botlott. Olyan zűrzavar volt ott, hogy abba nem volt kedvem elegyedni. A szelíd medvék sem voltak szelídek többé. A lámpafény sem volt már rájuk semmi hatással. A csoportok közé hajigált konczokat fel sem vették. Egymás hegyén-hátán hemperegtek.

Hanem egy medve mégis rám ismert. A szegény Bábi. Ő nem elegyedhetett a viadalba, mert a keztyűi miatt nem volt harczra képes, csak meghúzta magát egy nagy jég mögött, melynek tetején állt hős Marzipán fejedelem maga s dühvel hajigálta le onnan a hozzá felkapaszkodó lázadókat.

A mint Bábi meglátott, egyszerre elhagyta menedékét, s körülszaladva az örvény párkányzatán, odatörekedett hozzám a hídra.

A mint ezt Marzipán király észrevette, ő is menten leugrott trónjáról s szaladt a társa után: üldözői a sarkában. Mindannyian a híd felé tartottak.

Ebből nem jó lesz! gondoltam magamban s siettem visszaeresztetni az emelő gépet az örvénybe.

De még alig ereszkedtem alá öt méternyire, Bábi odaért a gépem fölé s oly szálnalmas szemet tudott rám vetni, hogy megkönyörültem rajta s megállítottam a gépet. Nem is gondolkozott sokáig: egyenesen leugrott hozzám a hídról. És én mikor láttam, hogy nem tud kapaszkodni a keztyűi miatt, segitettem rajta, megfogtam a nyakán a bőrt s úgy húztam fel az emelőgép hídjára.

Hanem most azután hadd fusson az a gép; mert ha még egy medve le talál rá ugrani, a gép kötelei meg nem bírják.

Ettől a veszedelemtől Marzipán király hősi önfeláldozása mentett meg.

Mikor meglátta, hogy Bábi menekül a mélységbe: ő megállt a hídon s az egész üldöző csoporttal szembeszállt. Hatalmas toppancsaival borzasztó csapásokat osztogatott, két hátulsó lábára felállva. A jég híd gerincze keskeny volt; nem férhettek hozzá, csak éppen szemtül-szemben. Ő csak nyomról-nyomra engedett nekik tért foglalni. Mikor a marakodó csoport már csak három méternyire volt attól a vasrúdtól, melyhez gépem kötelei voltak hurkolva, akkor egyszerre végelszántsággal ellenfeleire vetette magát: egyet átnyalábolt közülök, a másiknak átharapta a torkát s azzal harmad magával lezuhant a mélységbe. Ott kalimpáztak el melletttem, a levegőben is harapdálva egymást.

Szegény, derék Marzipán!

Ő neki köszönhetem, hogy megmenekültem. Alig értem le az alsó jéglapra, mikor gépem kötelei utánam hullottak. A bőszült fenevadak dühökben elrágták a kötelet odafenn. Ha ez öt percczel hamarabb történik, a nyakamat töröm.

No, de most azután igazán egészen »itthon« vagyok; mert el van zárva az utam a felvilágra visszatérni arrafelé, a honnan ide jöttem. Emelő gépemet nem tartja odafönn semmi többé.

A három medve mind agyonzúzta magát.

Egy-egy nyom kétszáz kilogrammot; a fejedelem legalább hármat.

Ez már friss hús. Ebből én három esztendőre ellátom magamat.

Neki is türköztem mingyárt. Ámde egy ellentállásra nem számítottam: a Bábiéra.

A hű teremtés felismerte a három holt medve közül a maga társát, a mellé lefeküdt, elkezdte annak a fejét nyalni, keservesen nyöszörögni, és a fogát vicsorgatta rám, mikor feléje közeledtem.

Igaza van Bábinak: a királyt nem szabad megenni. A hőst, kinek életem megmentését köszönhetem, nekem is tiszteletben kell tartanom.

Csak a másik kettőt vontattam el a közeléből.

E naptól fogva pompásan éltem ide alant. És a mellett gondom volt rá, hogy Bábit meg ne sértsem azzal, hogy neki a friss húsból tálaljak. A jámbor teremtés, valahányszor egy hatalmas ősvilági konczot tettem eléje: mindannyiszor odavitte azt a megholt társnak, letette a fejéhez, leült mellé és várta, hogy az mikor kel fel a lakomához? Maga addig nem akart enni.

Attól féltem, hogy étlenségben elpusztul. Igazán féltem. Ebben a rettentő elhagyatottságban jól esett egy élő állat közelléte, a ki legalább hallgatja, hogy mit beszélek, ha nem felel is rá, s úgy féltettem, hogy elhal, mintha legkedvesebb atyámfia volna.

Hozzám pedig úgy ragaszkodott, mint egy kutya. Ha aludni mentem, ő is odajött, lefeküdt mellém s az nekem igen kellemes volt, mert meleget tartott az örök jég közepett.

IV. Egy börtönnel odább.

Soha sem nyugodott meg abban senki, hogy élethosszig tartó fogságra legyen elítélve. De hát hová menjek innen?

Elég időm volt az elmélkedésre.

Egész nap égett a tűz, raktam rá a húshasábokat. Bábit már annyira megtanítottam, hogy tudott valamit segíteni rajtam. Elhúzta a hússal megrakott szánt, s aztán a felhasogatott szeleteket két talpa közé fogva, rá rakta a tűzre. Rá lehetett bízni, míg magam odajártam kutatni.

Reménységem az a nagyszerű jégcsap volt, mely egyszerre olvadni kezdett.

Ide melegnek kell hatolnia. És ennek a meleg levegőnek a jégorgona háta mögül kell jönnie.

Magyarországon is vannak hírhedett jégbarlangok; de ezeknél az a nevezetes, hogy csak nyáron vannak beburkolva jéggel, télen elolvad az bennük. Ebben a barlangban örökké tart a jég és mégis örökké olvad.

Végre a véletlen segített rá arra, a mit kerestem. Egyszer beszakadt alattam a jégkéreg, s én leestem egy mélységbe.

Esésemben több rendbeli szerencsém volt. Az egyik az, hogy a derekamra volt hurkolva egy kötél, melynek végét odafenn egy jégoszlophoz erősítettem, ez tehát nem engedett egészen a mélység fenekére lebuknom. Másodszor az örvény torkolata nem volt függőleges, hanem haránt, s én inkább csúsztam, mint estem; még pedig valami tükörsíma pályán. De a legnagyobb szerencsém az volt, hogy villámfényű lámpámat most éppen nem hordtam magammal; mert azt bizonyosan összetörtem volna.

Az enyhe levegő bizonyította, hogy torkolatában vagyok egy alagútnak, mely egy mélyebben fekvő barlangba vezet.

A derekamra hurkolt kötél feltartóztatott a tovább csúszásban, a kötélen visszakapaszkodtam a jégbarlangba.

Elég volt egyelőre annyit tudnom, hogy van innen kijárat egy más üregbe.

Ez a sziklaüreg lehet igen terjedelmes; minő Erdélyben a székelýföldön a homoród-almási, melyben két mértföldnyire lehet előre hatolni, s tizenhárom nagyobb ürege megy össze. Annálfogva el kellett magamat látnom élelmi szerekkel és a sziklamászáshoz való eszközökkel.

Bábinak nem szóltam semmit: pedig olyan okosan nézett rám azzal a zöldfényű szemével, mintha kérdezte volna: hát engem itt hagysz? Gondoltam, hogy visszajövök még ide: hisz itt van az egész tárházam.

Felkötöttem a szeges talpakat saruimra: fegyverül vittem egy csáklyát meg egy vasrudat, övemből lógott le csákányom. Kötélhágcsóm a derekam körül kerítettem s bundás öltözetemet leraktam magamról a torkolat lejáratánál.

Most már óvatosabban csúsztam alá a sík meredeken, folyvást a lebecsátott kötéltbe kapaszkodva. Egyszer a meredek véget ért s aztán egy folyosó tárult fel előttem, mely mészsiklába volt vájva. Egy kis tejfehér patak csörgedezett az egész folyosón végig. A felső jégbarlang olvadmánya volt az, mészliszttal vegyülve. Hegytejnek hívják a bányászok.

A tejfehér patak nemsokára eltűnt. Hová?

A míg azon törtem a fejemet, egyszerre véget ért a folyosó.

Egy nagy alaktalan ür tárult föl elé.

Majd egy félkör alaku falat láttam magam előtt. Hanem aztán a félkör alaku fal, az valami tündéri látvány volt. Agyagpala alkotja az alapot, de az be van vonva fehér gipsz és zöld tajték kéreggel.

Hogy az óriási fűzöld drágakövek még jobban kitünjenek, körülöttük sötét bársonyalap. Ez a bársony ismét behintve ragyogó csillagokkint rézveressel, barackvirágszín virággal. Aztán, hogy a himzés se maradjon el róla, ott ragyognak rajta a réz csodaszép kristályai négyszögű csillagokban, vagy mint fák, szétágazó bokrok. E pompás trónterem aljában, mintha egy földalatti király számára fölállított trón volna, áll húsz méternyi magasságban, kilencz méternyi szélességben egyetlen szilárd réztömeg. E királyi trónhoz, mint egymásra hányt lépcsők vezetnek fel tíz-husz mázsányi drága kődarabok.

Száz meg száz milliót érő kincs fekszik előttem.

Nekem pedig hát nem volt semmi örömöm e száz milliókat érő kincsben. Nekem ez csak egy újabb börtön.

A mi nekem ebben a tündérpalotában ér valamit: az csupán az átellenes sziklában levő repedés, melynek tátongó ürege engemet innen valahová kivezet.

A folyosóról könnyű volt leszállni az üregnek azon részébe, melyet a rézbánya alakított.

A félkört összejárhattam könnyen; felmászhattam a sziklákra, ráállhattam az óriás réztrónra; hanem ahhoz a sziklában támadt repedéshez nem férhettem hozzá.

A tölcsérüreg fenekét egy tó foglalta el. Nekem ezen a tavon kellett volna keresztül mennem. Hiszen az igen könnyű feladat lett volna.

Az a tó sötétkéék volt. A szélcsendes levegőben úgy látszott az, mint egy fekete tükör. Csak a mikor egy követ hajítottam bele, tünt fel a felloccsanó víz olyannak, mintha olvadt zafirkó szökелne fel.

Nekem csak bele kellene lépnem ebbe a tóba s szépen átgázolhatnék rajta a szemközt levő szikláig, a nélkül, hogy övön alul merülnék el benne.

Nem tudom, miért, de nem volt kedvem a bőrömet kékre festetni.

Valami tutajra kellett gondolnom. Miből csináljak azt itten? Fa nincs. De van kő. Kőtutajjal szálljak a vízre?

V. A kövek fénybogarai.

A szorultság találékonnyá teszi az embert. Csak lesz itt valami könnyű ásvány. Például »hegyibőr« - vagy »hegyi para«. Ez oly könnyű neme az ásványnak, hogy közönséges víz színén is úszik.

Keressünk!

Találtam is, csak hogy mészréteg között.

Neki álltam csákányommal, hogy kiszabadítsam a mész közül, mely igen porhanyó.

Ha olyan nagyon el nem lettem volna fogulva az örömtől, hogy a mit kerestem, feltaláltam, eszembe kellett volna jutni annak a veszedelemnek, mely egyszerre előttem termett s elővigyázattal kellett volna a munkát folytatnom. A helyett hebehurgya mohósággal estem neki kurta nyelvű csákányommal az agyagrétegnek, a miből az lett, hogy egy perc alatt kialudt a lámpásom, én magam pedig hanyatt estem. Valami bódító szél támadt nekem.

Mély kábulatomból arra ébredtem fel, hogy odahaza vagyok s a borbély ráspolylyal borotválja az arczomat s közbe nagyokat prüsszent egyenesen az ábrázatomba. Először azt hittem, hogy álmodom. Azután, hogy felnyitottam a szememet, akkor láttam, hogy ébren vagyok s az, a ki az arczomat ráspolylyal borotválja, az én jó Bábin. Az ő nyelve az, mely engem életre serkent s még inkább köszönhetem azt az ő prüsszögéseinek. A fojtó lég, mely nehézségénél fogva a föld felé száll, ő neki nem ártott meg oly mértékben, mint én nekem. Nála legfeljebb is hatalmas prüszkölést okozott, a mi nekem is javamra vált.

A jámbor állat utánam szökött s addig jött, a míg rám talált. Nála nélkül bizony elvesztem volna. Így pedig felugrottam fektemből, kiköhögtem és prüszköltem magamat kegyetlenül, aztán nyakába borultam Bábinak s megcsókoltam a füle tövét, a mire ő viszonzásul akkorát nyalt a nyakamon, hogy a vér kiserkedt utána.

De hát hogy láttam én mindezeket? hisz' a lámpát is kioltotta a gonosz szél.

Az ám. És mégis világos volt. Most bámultam csak még. Lábam alatt és a sziklafalban körültem egyes elszórt kövek világítottak.

Homályos fény volt az, mint a reves fa, vagy szentjánosbogár csillága; de mégis elég arra, hogy lássak.

Az ilyen kőnek elég öt perczig a napon lenni, hogy azután a sötétben világítson. Nemcsak a napsugaraknak, de az erős lámpafénynek is az a hatása van az ilyen kőre, hogy tele szíja magát fénnnyel, aztán sokáig sugárzik utána a sötétben. Nekem most ezek becsesebbek voltak a világ minden karbunkulusainál. Nélkülök nem tudtam volna a sötétségben, merre van előre, merre hátra. Alig találtam volna meg a tarisznyámat és felöltőmet, melyeket a munkámhoz kezdve, letettem valahová s abban volt minden tűzszerszámom. Így azonban egy világító nagy követ kezembe véve, annak a világa mellett felkerestem batyumat s akkor aztán ismét meggyujthattam a lámpásomat.

Most volt aztán még csak igazi öröme Bábinak.

Felhúzta az inyét a fogairól; úgy nevetett rám s nagyokat taszított az orrával az oldalbordáim közé tréfás jó kedvében. Hanem aztán volt annyi esze, hogy elment s felült egy magas sziklára, onnan nézte, hogy mit csinálok tovább.

Most már aztán okosabban fogtam a munkához. Hat órai munka után sikerült kifeszíteni az agyag- és mészréteg közül hat darab hegyibőrlemezt.

Előbb egy tenyérnyi darabbal kísérletet tettem a tavon. Belehajítottam azt s a kőlemez rögtön feljött a tó színére és úszott fölötte, mint a fadarab. Most tehát csak össze kellett tákolnom kötelekkel és hajó-eszkábákkal a hat egymáshoz illesztett kődarabot.

Az, hogy magam hogyan megyek át, nem aggasztott annyira, mint az, hogy mint bírja meg tutajom az iszákomat.

Egy csúsztatót kerestem ki a kőparton s onnan aláeresztettem a tutajt; szépen libegve maradt az a tó felszínén.

Már ide Bábit csakugyan nem vehetem fel. Megmagyaráztam neki, hogy csak várjon szépen itt rám: majd nemsokára visszajövök. Belenyugodott, lefeküdt szépen s fejét a két első lába közé dugta.

Én neki indultam Isten hírével a tónak.

Valami háromszáz méternyi távolra kellett mennem.

Nem lett volna nehéz, ha csak egy evezőm lett volna. Azzal egyenesen keresztülhajtottam volna a tutajt a tavon a sziklafalig s éppen a barlang nyílásánál kötöttem volna ki. Így pedig nem lévén más hajószerzőm, mint egy csáklya, annak a segítségével köröskörül kellett partmentében vezetnem a tutajomat, a sziklába kapaszkodva.

Nagy fáradsággal csáklyáztam a part mentében, fel-felakadva egy-egy kiálló érczdarabban. Kis lámpám igen kevés tért világított meg körülöm.

Több órai küzdelem után eljutottam a barlang szádáig és ott felkapaszkodtam. A tutajomat ott hagyhattam, a hol volt. Itt sem szél, sem vízfolyás nincs, mely azt innen tovább vigye. Ha visszajövök, azon a helyen találom ismét. El nem megy ez innen egy csáklyavetésnyi távolra.

A sziklafolyosó szádához felkúszva, még egyszer visszapillantottam a barlang túlsó oldalára. A nagy fejedelmi pompa teljes sötétség gyászfátyolával volt már behúzva; de a sötétségen keresztülragyogtak még most is itt-amott elszórva a pislafényű kavicsok, mint a sírbolti lámpák.

A földalatti éjszakának ilyen csillagai vannak.

Iszákomat ismét hátamra véve, neki indultam a folyosónak egy halk: »Isten segíts!« sóhajtással.

De alig tettem tíz lépést előre, egyszerre csak megmerevedtem a rémülettől! Fülemet egy fenevad morgása s szememet annak a látása lepte meg egyszerre.

Szemközt jött rám a sziklafolyosóból.

Egy vadállat, a minőt még ember nem látott soha; egy magas szörnyeteg, melynek bundája gyönyörű szép buzavirágszínrel pompázik. Madárnak van ilyen égszín tollazata, de négylábu állat nem viselt ilyet soha. Ez egy csoda! Ez talán a föld alatt lakók királya, a ki abban a réztrónban szokott uralkodni? Jön egyenesen nekem, dörögve és morogva s féloldalát neki-feszítve a sziklafalnak, végig dörzsölődik rajta.

A rémség és bámulat minden erőmet elvette. Kimeresztve szememet, mintegy védelem gyanánt tartottam a lámpást magam elé. Fegyverem nem volt. Csáklýámat ez a hatalmas fenevad egy legyintésével pozdorjává törí. És nem ijed meg a lámpástól. Jön egyenesen reám. Mikor egészen odaér hozzám, mikor már engem a halál verítéke izzaszt, akkor felhúzza a szájáról az inyét, rám mosolyog s az orrával gyöngéden oldalba taszít.

Hisz ez Bábi!

Hogy egyszerre kitaláltassa velem a rejtvényt, megrázkódik kegyetlenül előttem s azzal nekem szemem-szám telefecskendi a tó kék gáliczvizével.

Szegény Bábi, mikor látta, hogy a folyosó felé tartok, kapta magát, megelőzött. Egyenes irányban keresztülúszott a rézgálicz-tavon, hamarabb célhoz ért nálamnál s most itt áll előttem, buzavirágszínűre festve.

Dejszen dörzsölheted már a bundádat a sziklafalon, soha se megy az le!

VI. A bazalt születése.

A sziklafolyosóban több rendbeli kisebb-nagyobb barlang volt, néhol alá is mélyedtek; úgy, hogy elébb alá kellett szállnom a fenekeikre s onnan megint felkapaszkodnom a tárnafolyosó nyílásáig.

Itt nagy könnyebbségemre volt Bábi barátsága. A mászással nem kellett magamnak vesződnöm. A mint kiszemeltem, merre van a továbbvezető folyosó száda, odamutattam Bábinak s azzal felültem a hátára, folyvást bevilágítottam magunk körül az utat, míg a hatalmas állat csodaügyességgel kúszott meredek sziklákon fel s alá s ugrált velem mély örvényeken keresztül bámulatos erővel. A mely utat én egész napi fáradsággal tettem volna meg, ő átnyargalta velem egy óra alatt.

És a mellett nem evett semmit.

Mikor én leültem étkezni, ő csak nézte. A jeges medvék egyébiránt úgy vannak szoktatva, hogy egyszerre nagyon sokat tudnak enni s aztán nagyon sokáig elköplálnak vele. Van több mázsányi hájuk, a miből táplálkoznak.

A közbeeső barlangokon nem találtam semmi nevezeteket.

Hatvan órát töltöttem már így. Egyszer újra egy rengeteg nagy barlangba jutottam.

Fekete volt a barlang. Oldalfalait mágnes vassziklák alkották.

Az egész barlang fenekét egy csendesen nyugvó tó foglalta el.

Daczára a magnézium-fénynek, több órai vizsgálódásba került, míg a vasfekete sziklák között valami üreget fedeztem fel.

Az a fekete tótükör annyira megtöltötte a barlangot, hogy partjain csak egyes kiálló sziklákon át lehetett a tulsó tárna szádáig eljutni, néhol öles ugrásokat kellett tenni a sima sziklákra.

Én ezt az utat nagyon nyaktörőnek találtam.

Tanácsot tartottam előbb Bábival, hogy mit tegyünk?

Talán jobb volna egyenesen keresztül úsztatni a tavon, mint azon a másikon tette. Ezuttal velem a hátán. Nincs már szükségem tutajra. Én felültem a hátára s aztán lelovagoltam a tó partjáig.

Bábi itt megállt egy vassziklatömegre felállva s belenézett a tó sima tükrébe, de nem akart a tóba beleugrani.

Az igaz, hogy annak a tónak a látása bennem is iszonyodást gerjesztett. Soha sem láttam én ilyen csendesen, mozdulatlanul nyugvó víztükröt, melynek fekete felszíne a távolban a magnézium-fénytől szivárványt játszott.

Bábi megrázta a fejét s leült a két hátulsó lábára: a legvilágosabban tudatta velem, hogy a hajóm horgonyt vetett.

Hát nem bánom! Azzal megfordítottam a fejét s a partot összekötő sziklasorozatra mutatva, biztattam, hogy menjünk tehát köröskörül.

Erre vállalkozott.

Pedig keserves fáradság volt az. A sziklák távol voltak egymástól. Minden erejét megfeszítve kellett ugrani a hátán vitt teherrel s gyorsan megkapaszkodni körmeivel, hogy le ne csússzék. Minden ugrás után megpihent.

Az út felén nyelvét kiöltve, lihegett.

Én elővettem csutorámat s eczettel vegyített vizemet megosztottam vele. Ez újra felélénkítette. Most már gyorsabban ugrált velem tovább. Egyszer aztán elmaradtak a sziklák s még mintegy ötven méternyi távolban volt a tárna ajtaja tőlünk.

Az állat megint lenézett a vízbe: úszásra vegye-e a dolgot? Összerázkódott. Inkább a meredek sziklafalat kémlelte nyihogva, megkísértve, hogy fel tudna-e rajta mászni?

Én kitaláltam a gondolatját. Leoldtam derekamról kötélhágcsómat, annak a kötélhurkát az ő derekára bagoztam s azzal neki biztattam, hogy mászszék fel a falon.

Gyönyörű tornász volt az én Bábim: akárki tanította rá! Oly sima sziklafalon, a hol ember alig tudott volna megkapaszkodni, ő fölmászott s fölvetette roppant termetét a felső sziklapárkányra.

Most aztán nekem csak utána kellett másznom a kötélhágcsón, mely az ő derekához volt hurkolva.

Az a sziklapárkány aztán egyenesen a folyosó szádához vezetett.

A mint a folyosó nyílásába bejutottam, első gondom volt: leültem étkezni.

Aztán még egy kicsit szunnyadtam s felébredve neki kerekedtem a továbbutazásnak.

De ugyan keservesen kijózanodtam reményeimből.

A sziklafolyosó néhány percz mulva véget ért; zsákutcza volt az, térjmegutcza, a honnan nem lehetett tovább menni. A sziklák véget értek s a bennük támadt repedést elzárta keresztben egy másik szikla.

Elkeseredetten gondoltam vissza, átlátva, hogy örökre fogoly vagyok a föld alatt s nincs mit tennem, mint visszatérni a jégbarlangba s tengődni, míg élelmi szeremben tart.

Mikor újra kiértem a tárna nyílásához, s letekintettem arra a kék aczeltükörre; elbúsult haragomban felkaptam a lábam alól egy követ s belehajítottam azt a tó közepébe.

Ekkor történt aztán körülem valami, a mit nem tudok leírni.

Az a tó egy óriási kőtömeg volt még híg állapotban.

És csupán csak egy hulló kavics kellett e híg tömegnek, hogy a híg tömegből kemény kő legyen.

A mint a kavics a tó felszínét érte, egyszerre vakító villámfény töltötte be a barlang üregét, minő a kristályképződést szokta megelőzni. Midőn az ellobbant, oly hangrobaj támadt, mintha ezer villám csapna le egy pillanatban.

E pillanat alatt szemem előtt rohantak fel a mélységből az uj kőóriások, hatszegletű oszlopok, orgonásípokként egymás mellé sorakozó összefogott tömegek.

S az irtóztató lökés és dörzsölés következtében az egész sziklatömeg, melyen a most képződött kő keresztül tört, elkezdett izzó fényben tündöklenni.

Egyszerre pokoli hőség támadt a barlangban.

Hogy én és hű utitársam e hőségben még is megmaradtunk, az nem annyira valami csudának, mint pusztán egy véletlennek köszönhető.

Hanyatt estünk mind a ketten. Én szerencsémre a medve fölé, mert különben a falhoz ragadok. A fejemet úgy éreztem a dörgés alatt, mintha egy elszabadult gőzgép szélvitorlája rázna teljes erővel.

A következő perczben aztán félig meg voltam vakulva és kimerülve.

Az volt hátra, hogy egészen meg is süljek a forró levegőben.

Ez azonban nem történt meg velem. Belöködtem a barlang-szádába több méternyi messzeségre s én egyszerre úgy éreztem, hogy az üregből hideg szél süvölt elő.

A barlang levegője forrott, a folyosó levegője pedig folyvást hideg volt. A hidegebb lég bömbölve tört át a befűtött pokolba.

De hát honnan jön az a hideg lég?

Nem tudtam mozdulni, de egészen eszméletemnél voltam. Valami veszedelmes kíváncsiság lekötve tartott. Látni akartam még többet: hogy hull a barlang tetejéről a tűzeső alá?

Bábi megragadta a galléromat s úgy vonzolt magával befelé a barlangfolyosóba. Ideje volt.

Pedig a folyosóban sem volt kellemetes megállapodás.

A mint megkísértettem, hogy felálljak, azt tapasztaltam, hogy nem lehet.

Bábinak is meg kellett ugyancsak vetnie a négy lábát, hogy szél ellenébe előre hatolhasson.

A lámpám még sem aludt ki.

De hát honnan jön ez a szél? hisz ez a folyosó egy zsák-utczában végződik.

Nem sokára megkaptam a nagyon is örvendetes kiderítést.

A tónak kövé váló átalakulása elrombolta az utamat elálló sziklát.

Lássuk hát, mi van erre?

VII. A kristály-barlang.

Egy nagy csalódás várt rám.

A nagyszerű hegyrombolás ugyan széttörte az utamat álló tömeget; de a törés nem úgy ütött ki benne, mint más sziklában, hogy egy hosszú és folytonos repedést szakított volna benne: - a helyéből kitolt palatömeg összevisszakuszált lapjai egy szertesztágazó barlangot csináltak. Jobbra és balra, alá s fölfelé tátongtak előttem a nyílások s nekem nem volt más útmutatóm, mint a mindig szemközt fújó szél. Erről találhattam ki, hogy melyik kürtőlyuk lesz az, a mely a legközelebbi nagy üreghez vezet. Most már nem folyosókról, csak kürtőlyukakról volt szó, mikben nekem is négykézláb kellett másznom, mint Bábinak.

A medve ment elől. Barlanglakó volt. Hozzászokott, hogy a sötétben is lásson. Egyszer, a mint egy ilyen folyosó mentében haladunk egymás nyomában, Bábi elordítja magát rémületesen s háttal visszafelé keresztülrámodik rajtam. Én, a ki térden és tenyeren állva sokkal alacsonyabb voltam, keresztülcúsztam a megfutamodó alatt s aztán szemközt találkoztam azzal a rémalakkal, a mely a medvét megkergette.

De engem nem ijesztett meg ez a rémkép, melyet lámpám megvilágított. Csak csontváza volt az egy gyönyörű szörnyetegnek.

- Jer vissza Bábi, - biztattam medvémet - nem bánt ez már téged! Híres nevezetes föld alatt lakó csoda volt ez.

Egy hosszú, keskeny üregben feküdt a vízözön előtti világ állatja. Egy huszonöt méternyi hosszúságu gyík, óriási fejjel, melynek szemcsontjai napraforgóvirág-alaku karikák, hátgerinczének százharmincz forgócsontja volt s farkának alkotása bámulatos. Olyan volt az, mint egy széles kormánylapát, élével felfelé fordítva s ez az él végigfutott az egész hátán, mint egy iszonytató fogas fésű, mint egy fűrész. Lábai már csak csontvázak voltak, de a kőben, mely lágy volt akkor, mikor őt eltemette, ott látszottak a lába nyomai, mik akkor még úszó-hártyát viseltek. Az állat hosszabb volt, mint egy emeletes ház.

Már most ez a kincs is az enyém: csak hogy nem vihetem magammal. Az a nagyobb baj, hogy az megint úgy elzárja a keskeny utat, hogy vissza kell fordulnom s más kijárást keresnem.

Ebben is megbecsülhetetlen volt rám nézve négylábu utitársam. A szag után elment. Nem tévedhettem el vele.

Egy másik kürtő-utat megint egy roppant nagyságu ős állat zárt el előlem. Ez egy teknőcz, hosszú kígyónyakkal.

Egy harmadik kürtő dűledékei közül csak a feje látszott ki hosszú, előretolt nyakkal. Ősapja lehetett a krokodilnak, csak hogy nem volt elég neki a két borzasztó fogsor, még két egyenes szarva is volt a homlokán.

Egész múzeum volt, a mit összejártam. A felbomlott palarétegek közt falevelek, egész galyak lenyomatai, az őskor bogarai. Aztán halak, madarak maradványai, repülő gyíkok. Ki keverte ezeket össze ez óriási gyűjteményben? A szárazföld, az édes vizek s a tengerfenék lakóit? Levegőben repülőket, földben gyökerezőket?

A csillámpala nemes érczeket is szokott rejteni magában. Több helyütt akadtam gazdag ezüst-erekre, egész megcsavart szalagok színezüstből s egy helyen gyönyörű szép termésarany-kristályok ragyogtak előm a sötét kőhasadás közül. Otthagytam aranyat és ezüstöt. Én levegőt kerestem - és vizet.

Víztartómnak már csak a fenekén volt valami. Nem számítottam ilyen hosszú útra.

Fölöttem örök jég van. Itt nem képződhetnek források, hisz' nincs eső, nincs olvadt víz soha.

És mégis számítottam rá.

Ezt nemcsak hinnem, abban bíznom kell. Mert az elhagyott jégbarlangba vissza nem mehetek, utam el van zárva. Ez izzó vermen át nem hatolhatok.

Előre kellett hatolnom.

A palarétegek egy nyílása haránt kezdett alávezetni s később csaknem kéményegyenesen vitt lefelé s nem volt miben megkapaszkodnom. Kénytelen voltam ismét a kötélhágcsóhoz folyamodni, azt ismét a már kipróbált módon a medve derekára kötöttem. Míg az fennmaradt és megkapaszkodott, addig én leszálltam a hágcsón, ő aztán utánam csúszott kényelmesen, körmeivel kötve kereket. Ha erre kell visszatérnem, ismét ő fog a sima kürtön felkapaszkodni a kötélhágcsómmal.

Legnagyobb bajom volt a podgyászommal, a mit a legszűkebb kürtőkön át is magam után kellett vonszolnom.

Jó mélyen vitt alá a sziklakémény s alulról egyre fujt a szél. Mikor feneket értem, akkor egyszerre megszűnt a légáramlat.

Egy szűk oduba jutottam, melyben éppen csak annyi tér volt, hogy ketten utitársammal elférhettünk benne.

Innen semmi kijárás többé.

Bábi félelmesen nézett rám, fülét előre hegyezve.

»Ne félj semmit, Bábi. Nincs semmi baj. Hallod, hogy döng a kalapácsom alatt ez a fal, a mi utunkat állja? Nem messze van a szabadulás. Ezt a falat holnap keresztül törjük. De előbb ki kell pihennünk magunkat. Harminczhat órája, hogy nem aludtunk.«

Tehát ott néhány órai éjszakát töltöttem.

Mikor fölébredtem, sietni kellett a börtön tágitásával.

Az nem volt olyan könnyű munka, a milyennek hittem.

Az utamat álló fal döngése azt tanúsította, hogy túl rajta tágas üreg van. De a mint csákánnyommal hozzá fogtam e falba rést törni, tapasztaltam, hogy a csákány nyele minden ütés után visszarug a tenyerembe.

Órahosszat vesződtem egy akkora lyuk kifúrásán, a mekkorába a kezem befér.

Végre sikerült áttörnöm a falat.

Az ezeregyéjszaka mesélői álmodhattak ilyen!

Egy alul is, felül is, köröskörül is gömbölyű üreg tárult fel előttem, melyet úgy hinak, hogy »kristálypincze«.

Felső boltozata vakító fényű fehér volt. Azt apró, fehér jegeczek borították. Alább hajolva, a boltozat mindinkább megrakodott hatszegű kristályokkal, a melyek a világításban izzani látszottak. Mintha gyémántzsarátnokból volna az egész kupola, míg az oldalfalak már félméternyi hosszú prizmákkal voltak befödve, a mik csoportokban meredeztek elő s végül a barlang feneke rakva volt négy-öt méternyi hosszúságu, egész méternyi szélességű kristály-oszlopokkal. Köröskörül tündöklő, szikrázik, szivárványszíneket játszik mélység és magasság; minden fény, visszavert fényt támaszt, árnyék nincs sehol, csak másszínű fény. Semmi más ércz, föld, kő nem lakik itt: egyedül a kristály, ez, a minek mellékneve a kövek között az »örökkévaló«. Abba sem vegyül semmi másszínű faj. Tiszta vízként átlátszó kristály az egész. Ez a tündöklő, gömbalaku üreg oly nagy, mint egy templom.

Templom ez a kristálypincze. A tündöklő kristályok az alkotó dicsőségét ragyogják. Az oszlopokon mintha végigzendülne a Teremtő neve: imádságra készítik a szívet. Fohászok emelkednek föl a magasságba az egek urához, ki fenntartója az egész világnak. Egész megbűvölve néztem a gyönyörű kristálypinczét, szemem elkáprázott fényétől.

VIII. A czet palotája.

Szép, szép mindez, de vizet kell innom, különben megfulladok.

Bábi is ordított már, hogy »tü-tü, brütü!«

Menekülni kell innen oda, a hol egy kis patakra lelek.

Egy sziklahasadékot vettem észre az oszlopok mögött.

- Gyerünk, Bábi barátom, előre!

Éreztem, hogy sárba lépek. Tehát ebben a sziklában már vízerek vannak.

Bábi megállt. Kedvteléssel nyalta a sziklafalat a leszivárgó nedvességért.

A sziklafolyosó folyton mélyebbre vezetett.

Három órai folytonos haladás után a sziklafolyosó tágulni, magasodni kezdett, mély szakadékok, tágasabb üregek nyiladoztak be. Végre egy kis barlang tárult föl előttem. Sötét, egyszerű pompátlan üreg. Barna ércztelen kő minden fala.

És mégis kincset tartalmazott.

Közepén volt egy tó, melyet egy sziklapárkányon félkörben körül lehetett járni. A kör másik részén pedig a sziklafalból nagy magasságból ömlött alá egy vékony víz-sugár a tóba.

Vizet találtunk!

Én kulacsommal rohantam a tó felé; Bábi megelőzött s a tó sziklapárkányára állva, csak úgy kutyamódra kezdte el inni a vizet.

Hanem az első leffentésnél nagyon megbánta az örömét; felhagyott vele s meglógatva nagy fejét, felnézett rám s kedvtelenül morgott.

- Nem jó a víz, Bábi? - kérdeztem tőle megijedve s aztán megkóstoltam magam is.

Huh! összerázkódtam tőle! Hisz' ez keserű víz, a melyet Budán palaczkokra szednek.

Zúgolódni kezdtem a sors ellen.

- De megállj, Bábi, valami jutott eszembe. Hát ha az a felülről lecsorgó víz iható lesz.

Bábi megértett. A mint a hátára ültem, beúszott velem a tóba, elvitt odáig, a hol a sziklafalból kifecskendő vízsugár leomlott.

Fölkiáltottam örömmel, mikor az első tenyérryit felszürcsöltem; de még Bábi sem várta ám, hogy felszabadítsam rá, hanem nekifordította féloldalt a fejét a lecsorgó vízsugárnak, úgy itta azt fel röptében, míg én víztartómat töltöttem meg belőle.

Kristálytisztá forrásvíz volt az, a mi felülről leomlott. Olyan friss, hogy majd a fogát szedte ki az embernek.

De hát hogy lesz a forrásvízből ideleenn patikaszer? Mitől válik ez keserű vízzé egy szikla-medenczében?

Ezen törtem a fejemet, a míg víztartómat teletöltöttem; a mi nem ment nagyon könnyen, mert szűk nyílásával mesterség volt a vízsugárt elfognom. Ez alatt Bábi lubiczolt velem a vízben.

Most azután jelt adtam Bábinak, hogy vigyen vissza a partra. Innunk már van mit: most vegyük elő az ennivalónkat. Talán neki is megjött már az étvágya a paprikáshoz? Lássunk az iszákomból.

Hát a mint kiérünk a partra, rémülettel láttam, hogy az egész iszákomból nincs sehol.

Eltűnt, elveszett, szőrére-szállán elpusztult.

De hisz ide tettem le a partra, erre a sziklára: mellé tettem csáklyámat, vasrudamat, csákányomat. Azok sincsenek sehol.

Bányatündérek járnak itt?

Bábi elérgette kétségbeesésemet s neki jobb sejtőtehetsége volt. Ő nem gondolt bányarémekre, hanem feltartotta az orrát és szaglászott, és aztán megtagadta az orrával s mutogatott, jókedvűen morogva fölfelé.

Odanézek. Hát egy ötméternyi magas sziklapárkányon látom az én iszákomból s a rárakott szerszámaimat mind.

De hát hogy mentek ezek oda fel? Én csak nem vittem őket oda! Hiszen lábujjhegyre állva, nyújtózva sem érném el azt az ötméternyi magas sziklapárkányt. Ki vitte azokat oda fel?

Nem vitte azokat senki fel. Én magam raktam azokat oda le. Hanem engem hozott le valaki azóta.

De hát ki hozott le?

Az apály.

Az alatt, míg én a tó közepén a csorgóból víztartómat megtöltöttem, ez a tó ötméternyit apadt.

Akkor ez a tó nem más, mint egy része a szabad tengernek; tengervíz volt az, a mit mi először ittunk, ennek a tónak a vize az volt olyan sós-keserű.

Tehát számításom csaknem bizonyos. Szárazföldünk alatt még egy jégréteg van s az alatt meg a tenger. A jégréteg tartja a földet a tenger fölött.

Még több bizonyágom került erre. Hanem most engedelmet kérek, hadd lássak a falatozás után. Huszonnégy óra óta nem ettem, az asztal terítve, de hogyan jutok fel hozzá?

Bábi elfutott, itt hagyott: lement a vízbe, nem tudom, mit keres benne. Magamnak kell valami nagy mesterséggel felkapaszkodnom az étkező asztalomra, a mi elvégre is sikerül. Két eszten-deje már, a mióta itt járok a hajóval, a medvék országában, hogy nem ittam friss vizet! Most esik először jól az ebéd. Mindig éjszaka van. Itt ha eszünk, csak vacsorálunk.

Bábi csak ma nem tartott velem. Markából evett valamit és csámcsogott erősen.

A tenger az ő számára is asztalt terített. A sziklafalak, mikről lefutott a víz, rakva voltak tányéralaku csigákkal. Jóízű, okos állatocskák azok, odatapadnak a sziklafalhoz, oly erővel, hogy késsel kell őket felfeszegetni. Persze csak nekem. Bábi lehúzza őket egyszerűen a körmével. Egy párt magam is megkóstoltam belőlük. Nem rosszabb az ízük a híres, drága osztrigánál. Csigák után kereskedve, a part szikláin nagy darab zöldes tömegeket találtam, mikben a nagybecsű ambrát ismertem fel; azt a drága illatszert és gyógyszert, a mi csak a czethalak gyomrában terem. Hát ez hogy került ide? Hisz ez nem merül el a vízben soha, mindig a felszínén úszik.

Csemegével és vízzel e szerint el volnánk egy időre látva Bábival együtt. Még az sem lehetetlen, hogy halat fogunk a vízben. Lehet, hogy ezek a fehér halacskák itt is tenyésznek.

Mindezt én Bábinak beszéltem, a kit az emelkedő dagály apránként felkergetett hozzám. Úgy látszik, jól volt lakva. Odafeküdt a lábamhoz s hallgatta nagy figyelmesen az én beszédemet.

A visszatérő dagály hullámai zajosan csapdosták a sziklapartokat.

Ez valami új volt rám nézve: hogy egy földalatti tó hullámokat vessen. Az mind olyan csendes szokott lenni, mint egy tükörlap. Ez már zúgott. Odakünn bizonyosan zivatar van valahol. Messze a nyílt tengeren: nagy zivatar! s idáig elhat.

- Majd holnap, ha szélcsend lesz, előveszszük a tapogató hálónkat, leeresztjük s ha kapunk halat ebben a tóban, azt megfogjuk. Jó lesz, Bábi? Most pedig menjünk aludni.

Sorsom volt már, hogy ha valamiből egy kicsit kértem, mindig azt kaptam meg, a mi legnagyobb.

Azzal a sóhajtással aludtam el, hogy bárcsak foghatnék egy kis halat ebben a tóban, hát aztán - egyszer csak arra ébredek, hogy valami rettentő horkolás reszketteti meg a fülem dobját.

Hiszen Bábi is szokott horkolni. Ahhoz már hozzá voltam szokva, ha fölébresztett vele, az orrára ütöttem érte s aztán abba hagyta.

De ez nem medvehorkolás volt. Annál százszorta hatalmasabb hang. Ha egy ezred katona horkolna egyszerre, nem közelítené meg ezt a horkolást. Olyan volt az, mint a megszakgatott s megint újra kezdett mennydörgés. Egyszer húzott, másszor fujt. Mikor fujt, fiatal szél volt, mikor húzott, öreg zivatar.

Mikor aludni mentem, lámpásomat rendesen el szoktam oltani, hogy ne fogyjon az olajam hiába. Tehát sötétben voltam most is.

És mégis láttam.

A víz világított. Valami homályos derengés hatott át a hullámokon.

S az önvilágította víz közepett feküdt egy idomtalan nagy test. Egy czethal. Potykát kértem, czethalat kaptam. Akkora, mint egy dunai gőzhajó.

A feje félig kinn volt a vízből s a hullám ki s bejárt irtóztató száján, melyben roppant, szalonnás nyelve kényelmesen hevert halcsontadó fogsövénye alatt. A szemei félig be voltak hunyva. Ő volt az, a ki horkolt.

Ez a barlang a czethalnak a hálósobája.

Ez aztán elég nagy hal.

Ez a czethal anya!

A mit onnan tudtam meg, hogy a vízből félig kiemelt farkán még ott aludt a kis herczeg. Egy szeretetreméltó kis csemete: valamivel nagyobb egy bivalynál. Két piczi, úszótenyerével, melynek csontváza éppen olyan ötuju, mint az emberé, átölelte az anyaczet farkát, hogy le ne essék róla, míg az őt csendesen ringatja.

- Ez már szép darab pecsenye - súgtam Bábinak, ki nagyot ásítózott, száját széttátva s a nyelvével körülnyalva a pofáját, a kész lakoma előérzetében. - De nem eszel belőle! - folytattam a suttozást s a szájára ütöttem, a miért nagyon nyafogott.

- Várjunk csak! Nem szabad nekünk ezt a czethalat megbántanunk, Bábí!

Rögtön hozzáláttam, hogy valamennyi kiürült edényemet tisztára kimossam a tóban. Én a czetet nagyon könnyen megölhettem volna. Iszákomban találomra elhoztam egy párt azokból a legujabb találmányu czetszigonyokból, a melyek belseje robbanó anyaggal van töltve. Ezeket vagy puskából lövik ki, vagy úgy hajítják bele a czetbe és a mely perczben a szigony keresztül hat a czet bőrén, a töltés eldurran s az állatot abban a perczben megöli.

Az óriásnak, a ki ezerötszáz mázsát nyom, igen piczi kis lelke van. Gyávább a kölyökkutyánál s a legcsekélyebb seb megöli. Nekem azonban a jószívűségen kívül még egy más okom is volt a jámbor czet életét kímélnem. Ha én ezt megölöm, ennek a teste, a míg azt egy medve fölémészti, (mert embernek nem való a húsa) az alatt olyan büzt fog a barlangban támasztani, hogy meg nem maradhatok benne.

A czet az alatt lassanként alábbhagyott a horkolással. Nagyot fujt. A két orrlyukán át vastag gőzoszlopok löveltek elő; oly robajjal, mint mikor a gőzhajó katlanából kieresztik a gőzt. Azután nagyot ásított, két úszótalpával nyujtózkodásnak eredt a vízben. Majd a farkával kezdett eviczkélni. Ez az úrfinak szólt, hogy ébredjen fel már. Az lehengeredett fektéből s aztán ügyetlen eviczkéléssel tánczolta körül az anyját, mint egy kis kutya. Az anyaczet valami gyöngéd röfögést hallatott e közben. Aztán kiöltötte hordóvastagságu nyelvét; mire a kis poronty rögtön felkapaszkodott. Az anyaczet aztán beszopta őt egészen a szájába s aztán megint kilökte onnan. Ez volt a reggeli mosdatás.

Most következett az, a mire én vártam.

A miért a czet leginkább keresni szokta a zárt helyet, a hol nem háborgathatják; az a szoptatás.

A czet, a tengerlakók legnagyobbika, nem hal, hanem emlős állat. Eleven fiat szül, csak egyet, legfeljebb kettőt s azt szoptatja egy álló esztendeig.

S a szoptatás a czetnél sok furfanggal jár.

Az anyaczet a legbiztosabb rejteket kénytelen keresni, hogy meg ne lepjék tengeri és szárazföldi nagyszámu ellenségei.

A czet hanyatt fordult s aztán a farkával a kisedet czet alá furakodott, hogy azt feltolja a vízből.

Kiürített víztartómmal odaúsztam én is az anyacsethez, én is felcsúsztam a kis czet mellé.

Az úrfi morgott rám egy kicsit; de nem tudott hogyan elkergetni. Ha ő ütött a farkával, én visszarugtam a lábammal, míg csakugyan elhitte, hogy testvére vagyok. S az alatt egy vékony, belől üres kaucukcső segédével pompásan kiszivattyúztam a másik emlőből a tejet. A víztartóm félignél tovább telt meg vele.

Nyolcz liter tejet kaptam egyszerre. Jó ízű, kövér tejet, mely túltesz a bivalytejen.

Ennek nagy részét eltettem az üres bádogszelenczékbe. Számítottam későbbi szükségre. Bábi hozzá se szagolt a tejhez, ő jobb szeretett volna a husából. De hát arra, megmondtam neki, hogy ne számítsen.

Különben jöhet még számára is valami nagy szerencse. Ha a czet idejöhetett a tengerből: éppen úgy jöhetnek ide fókák, rozmárok, tengeri oroszlánok is s a jeges medvének nem kell háló, sem szigony, hogy a halat kifogja a vízből.

A czet aztán, a mint megszojtatta a fiát s gondolta, hogy már elég, megint megfordult, a vízbepottyant borjucskát felkapta a szájába s azzal fejjel lefelé eltűnt a víz alatt.

Ha még többször is visszakerülne, igen szépen el volnék látva télire élelmi szerekkel.

Medvehús és czethaltej.

A czethal azontúl minden tizenhat órai időközben visszajött a barlangba a fiát megszojtni, úgy, hogy én nem tudtam már hova tenni a tejet. Azon gondolkoztam, ha a jégbarlangba az otthagyt eszközöimért visszamehetnék, ebből a tej fölöslegből még sajtot is csinálhatnék. A czet adja.

IX. Harcz az óriások között.

Most már ebben a barlangban ütöttem fel a tanyámat, a hol forrásvízem és tejem volt, csupán világító szerem volt már fogytán, azzal nagyon takarékosan kellett bánnom. A tengernek megvolt az ideje, a mikor maga világított.

No, meleg, az nem volt itten, én azonban hozzá voltam már szokva. Ébren erős mozgásokat tettem s aludni a jegesmedve mellé feküdtem le, a kinek a testmelege, óriási terjedelme mellett rám nézve valódi befűtött kályha.

Bábi most már nagyon sokat aludt. Érezte a közeli téli álom időszakát.

Nem tudtam már mással felköltetni, mint ha a fülébe trombitáltam. Különben hagytam aludni.

Egy esemény azonban mégis kényszerített Bábi édesded álmát félbeszakítanom.

Egy ízben szokatlan villamos fényben derengett a barlangi tó, a mikor egyszerre egy magasra vetődő hegyhullám hirdette előre a czethal közeledtét.

A czet fejével felfelé bukott fel a hullámhegy alól. Fiát, mint rendesen, a szájában hozta magával; de ezúttal nem jött egyedül; vele egyszerre bukott fel a víz színére egy másik szörnyeteg: egy ámbra-czet.

Ez a csodaszörny, melytől az ámbra származik, hol annak a beleiben félmázsás darabokban is található.

Ez is egy rokona a czetnek. Míg a czet a legártatlanabb teremtes a világon, mely óriási természetét csak a tengervíz ázalagaival táplálja, csak apró puhányokat s repülő csigákat eszik: addig rokona, az ámbra-czet, csak hússal él s legkedvesebb eledele a czápa és a czet.

A czápa, a rettentő szörny, mikor az ámbra-czetre bukkan, rémültében az iszapba búvik előle s ki hagyja magát gyakran kergettetni a partra. A hogy a czápa ketté tud szelni egy harapással egy embert, éppen úgy az ámbra-czet a czápát. Ennek nem eszi meg a húsát, csak a nyelvét, a többi ott hagyja. Hanem a czet kis fiát szintén szereti, arra örömet vadászik.

A czetnek nincsenek fogai; inye halcsontlemezekből való, azokkal ő nem harap. Az ámbra-czetnek pedig van negyvennyolcz foga. Szép gömbölyü sorban állnak ezek a fogak; legelől a leghosszabbak, azután a kisebbek. Alakjuk olyan, mint az uborka; a legkisebb fog súlya egy kilogramm, a legnagyobbé kettő. Ez irtóztató fogsorral képes egy dereglyét összemorzsolni. Nagysága felényi olyan, mint a czeté, akkora mellette, mint egy kisebb gőzös a nagyobb gőzös mellett: de a feje csaknem olyan nagy, mint azé. Az irtóztató fej testének egyharmada. A háta púpos. Egész teste bársony-fekete, zöldbe, kékbe játszó, csak a hosszú nyelve vérpiros s kilátszik, mikor a száját feltátja.

A czet kényes, érzékeny állat. A legkisebb sértés, mely húsát éri, halálát okozza. Egy lándzsadöfés kivégzi, a mit egy ember kiheverne. Az ámbra-czet csak két helyen sebezhető. Ott, a hol a feje a derekától elválik, a nyolcz nyakcsigolya táján és a hasán. Koponyája kemény, mint a kő; azzal, ha dühbe jön, a gályák oldalát is betöri.

Ez a szörnyeteg támadta meg az én czetemet.

Az rémülten menekült búvóhelyére, de a czet előtt is ismeretes volt az már, utána rohant, sziklák alagutain át, jéghegyek barlangjain keresztül.

A czet a rémülettől és sietségtől horkolt és fűtt; a gőz sugarakban lövelt ki orrlyukaiból.

A czet nagy fejét beékelte egy olyan szűk sziklaöbölbe, a hol ellenfele nem férhetett hozzá. A czet minden védőszere a farka. Igaz, hogy az rettenetes fegyver. Tele vannak vele a czet-halászok krónikái, hogy miket tud a czet a farkával elkövetni. Feldobja a dereglyét a levegőbe a benne ülő tizenkét emberrel együtt, csak úgy bukfenczeznek s képes egy jókora kompot úgy kettévágni a farka egy legyintésével, mintha fűrészszel vágták volna ketté. Mikor az ámbra-czet odacsap hozzá, hogy agyaraival kiharítsa az oldalát, a czetnek egy farkcsapása a tó tulsó sziklafalához csapja őt egyszerre.

Hanem az föl sem veszi, az ő bordái, az ő csontbőre kiállják azt. Megújítja a támadást.

- Ébredj, Bábi! veszedelem van! - ordítottam a medve fülébe s orrára ütöttem, a mitől leg-hamarabb fölébred.

Ha megöli az ámbra-czet a mi czetünket, oda a tejjgazdaság!

Magam is hirtelen előkerestem a robbanó szigonyomat s siettem beleavatkozni a harciba.

Csak most, teljes világításnál volt alkalmam először czetemet jól megnézhetni. A világosság nem zavarta meg a küzdőket, a czeteknek igen rossz látásuk van.

Az én czetem a hátán barna, a hasán fehér volt, a szája is szélesen fehér s benne a fogsor helyett kiálló halcsontpalánk fekete, a torkán kezdve a hasáig ránczokat vetett a bőre. A ránczok alja vérpiros volt, mikor egyet fordult, ezek a vérpiros sávok a márványozott fehér bőrön gyönyörűen villogtak végig.

A küzdelem a két óriás között egy perczig sem szakadt félbe. Farkaik csapkodása egész felhőszakadást támasztott a barlangban; a hullámok húsz méternyi magasan csapkodtak föl körülöttük s minden perczben teleoccsant szemem, szám tőlük. A czet bögni kezdett oly hangon, a mi egy öldökölt sertéséhez hasonlított, csakhogy ezerszer erősebb, az ámbra-czet pedig fújt és horkolt s mikor egyszer-egyszer a fejét érte a czetfark csapása, az olyant csattant, mint egy mennykő-ütés.

És e közben a czet folyvást szájában tartotta fiát; ki nem eresztette onnan s a nyelvével nyalogatta a fejét.

- Segítségre, Bábi! - kiáltottam medvémmnek. - Aztán pecsenye is lesz, ha mi győzünk! - Nem is sok biztatás kellett neki. Ősi tudomány ez a jegesmedvéknél. Ez is tud úszni, lebukni s

megölni a tengeri oroszlánt a víz alatt, ha összeakasztanak egymással. Bábi csak arra vár, hogy egyszer az ámbraczet kikerülve a czet farkcsapását, odaoldalogjon ennek a fejéhez. Számított rám is. Sokszor vadászott ő már így együtt a czethalászokkal.

A mint egy pillanatban sikerült a támadó szörnynek a czet fejéhez nyomulni, a czet veszve látszott. Ekkor Bábi egy magas szikláról egyszerre odavetette magát a rabló állat hátára s iszonyú körmeit belevágva annak a bőrébe, átharapta annak a nyakát éppen azon a legkényesebb részén, a hol a fejét a testétől elválasztják a csigolyák! Kényes csontok, alig papírvastagságúak. Bábi tapasztalt czetvadász volt.

Most aztán az ámbraczetten volt a sor a megrémülésre. Érezte, hogy egyetlen fájó részén van megtámadva; a felszakított bőr alól egyszerre omlani kezdett ki az a drága olaj, mely az ámbraczet főértéke.

A szörnyállat felugrott a vízből legalább tizenöt méter magasságra s azután hanyattvetette magát a vízbe.

Ezt a pillanatot siettem felhasználni. Hirtelen belehajítottam a felfelé fordult hasába a szigonyt, melynek hatása halálos, ha az a bőr alatt elrobban.

Az óriás szörny erre egy villámsebességű viczkáندozással porrátört vízfellegbe burkolta az egész barlangot s mire kinyitottam a szememet, már nem volt sehol, eltűnt a víz alatt. S vele együtt az én medvém.

Azt hittem, hogy a vízbe fojtotta a szegény Bábit.

Néhány percz mulva azonban láttam felbukni a víz színére az ő kedves juhászkutyája forma fejét; a mint ügyesen úszott ki a part felé s ott lehajolt egy sziklára s a vízbe lenézett.

A harc be volt fejezve.

Az én czetem nyugodtan heverészett a vízben. Szemei, melyeknek hosszú pillái vannak, mint az embernek: hálásan pislogtak felém. Talán megismerte bennem szövetségését. Utoljára elkezdett sírni: a czetnek könnyei is vannak. Nagyon kifáradt, elaludt.

X. Utazás a czethalban.

Alig telt bele félóra, hogy az ámbraczet újra felmerült a víz színére; de mozdulatlanul.

- No, ez most már a mienk, mondtam Bábinak, s fogtam egy kötelet, azzal felülve a medve hátára, beusztattam a holt állathoz.

Hús méternyi hosszú állat volt; még így is félelmetes.

A feje a legbecsessebb része. Ezt azonban utoljára hagytam. Sietősebb feladat volt a derekát felbontani. Bábi segítségével odavontattam a nagy állatot a sziklaparthoz, hogy jobban elbánnassak vele.

Bőrének lefejtésénél Bábi is segítségemre tudott lenni. A bőr jó lesz nekünk sáturnak; meg csizmatalpnak. Ez alatt a bőr alatt volt egy vékony hártya, olyan finom, mint a patyolat. Ebből a hártából készül Medveország úri népének az inge.

Azután kerül a sor a szalonnára. Ez vastag rétegben áll a hátán, a miket én nagy hasábokba szelelve, csak beledobáltam a vízbe; onnan majd könnyű lesz azokat kihúzgálni. A szalonna alatt volt azután az a szívós csontszövet, a mit legjobban hasonlíthatok a pulyka czombjában

levő inakhoz. Mintha ilyenekből állana az egész páncélja, a mit baltával is nehéz felvágni. Ez alatt volt azután a szép veres húsa.

Ez már Bábinak az osztaléka. Nem is kínáltatta nagyon magát. Örömeiben el is felejtette a téli álmát.

Most került aztán az állat fejére a sor. Tessék oda besétálni!

A bemenet könnyű, a kapu tárva van. A szája úgy fel van tárva, hogy azon szekérrel is be lehetne hajtani. Az alsó állkapczája oly hosszú, mint egy deszkaszál. Éppen olyan keskeny, csak kétfelől kimeredő fogsorai teszik szélesebbé. Ez alsó állkapczában fekszik hosszan a vérpiros nyelv, melynek a szélei két felől ki vannak czafrangozva. Ez finom eledel, csakhogy fel kell hasogatni, besózni és felfüstölni. Ez mind meglesz. De előbb menjünk beljebb.

A boltozatos szájpادلás alatt felállva, elmehet egy ember. Ez a szájpادلás különben tele van sörtékkal.

Hát szíve van-e az ámbra-czetnek? Elhiszem azt. Akkora szíve van, mint a két vállam, lapos, széles, a szájpادلásból a torkán keresztül akkora nyílás vezet le az első gyomrába, hogy kevés lehajlással lebujuhatni bele. Az ámbra-czetnek négy gyomra van.

Hát bizony én egy kis sodrony fáklyát gyújtottam, hogy lássak! mert nagyon sötét és nagyon meleg volt a czet gyomrában, a hol én mászkáltam előre, persze ezuttal a Bábí nélkül.

A negyedik gyomor a legtágasabb. Ennek a falai egészen símák és sikosak.

Van azután egy terméke a czet e negyedik gyomrának, mely sem az egyik, sem a másik osztályhoz nem tartozik. Ez az ámbra. Ez csupán itt ebben a gyomrában terem. A legbecsesebb illatszer és gyógyítóanyag. Én találtam egy félmázsás darabot. No, ez megér vagy százezer forintot.

A kivágott bendőkből tömlőket készítettem a balolaj számára, a mihez a roppant hosszú és vastag beleket is felhasználhattam. Az ereiből köteleket csináltam.

Azalatt az idő alatt, a míg én az ámbra-czettel bibelődtem, rendes időközben eljött a czet is a fiát megszoztatni. Hogy nem riadt vissza attól a munkától, a mit félelmes ellenségén itt véghez viszek, annak egyszerű oka az, hogy a czet igen rosszul lát, még nehezebben hall s szaglása meg éppen nincs.

Én tehát egész nyugalommal tölthettem meg a tömlőimet.

A fejből még a két szemére volt szükségem. Azok nagyobbak, mint a czethalé, hatfontos ágyúgolyóval vetekednek. E két szemből két pompás tejes csésze válik, a mi nem minden uraság asztalán van. Még az állkapczáit emeltem ki a vízből. Ezek, mintha csak arra lettek volna teremtve, hogy abba a kürtőbe felállítva, a melyen ide lecsúsztam, nekem a huszonnégy fogukkal lépcsőül szolgáljanak.

Bábinak is karácsonya volt addig, a míg ez tartott; el nem hagyta a czet hátát, csak mikor megszomjazott. Olyankor aztán a maga esztől beúszott a csorgó alá; de megint visszajött. Egész esztendeig elélt volna ő azon az állaton, ha az ő kedvéért ott maradt volna. Az ámbra-czet azonban azt tette, hogy a mint a szalonnáját kiszedtem s a fejolaja mindjobban kifogyott, egyszer hirtelen elmerült a vízben s Bábi lemaradt a hússzigetről nagy bámulatára. Ez a jóllakás elég volt neki nagy időre.

Én is el voltam most már látva világító szerrel örök időkre. A szalonna zsírjából megtölthettem volna negyven tonnát. Kár, hogy nem volt több edényem.

A kiolvasztáshoz való készülékeim is, mondhatom, hogy nagyon gyenge állapotban voltak.

Egy szikla-gödröt kerestem ki a parton, honnan keskeny hasadék futott alá a tóhoz. A szalonna-hasábokat keresztben máglya-alakban egymásra raktam, s azután forgácscsá hasogatott bőrből tüzet raktam alájuk, a mitől lassankint maga az egész máglya tűzbe, lángba borult. Az olvadt zsír pedig omlott pataokban a tó felszínére.

Annyi emberi eszem volt, hogy forrójában nem kanalaztam bele. Tudtam, hogy innen nem veszhetsz el; hagytam a víz színén kihűlni. Volt már tutajom hatrétbe hajtott czetbőrből, azon rámehttem a tóra s bádoggal merhettem fel a halzsírt a felszínéről, mely egészen elterült rajta. Attól fogva nem hullámozott a víz, sík lett, mint egy olajos kád felszíne.

Kíváncsi voltam rá megtudni, mit szól ehhez a czet? Nem ijedsz-e meg, ha visszatér, a nagy tűztől és a halzsírtól.

Nem az. A kivilágítás éppen nem lepte meg. A víz fölött elterülő halzsír pedig éppen nagyon tetszett neki. Azt mondta rá: leves s elkezdte szűröcsölni, a kis herceget is kínálta nagyon; és jó kedvében meghengergőzött a tóban. Az elemésztett halzsiromért azonban megvolt nekem is a jutalmam: mert a legközelebbi fejéskor czethalam huszonhét liter tejet adott. Ebből én mindjárt sajtot készítettem.

Az óriási nagy barlang lassankint úgy befűlt a szalonnamáglyától, hogy vége felé jó meleg volt ebben a rengeteg szobában.

Nekem a tűz fényénél, ha egyszer megraktam a máglyát, a míg az kiégett, nem volt egyéb dolgom, mint elővenni azt a vékony, csaknem átlátszó irhát, a mit a czetből kifejtettem, s azt felszabni és megvarrni mindenféle öltözeteknek.

XI. A hegygyújtás.

Elmondom, hogy micsoda vakmerő gondolataim támadtak varrás közben.

Két föltevésből indultam ki.

Az egyik az volt, hogy ezt a mi egész szárazföldünket egy óriási jégtömeg tartja a hátán. Az hozta ide. Ha ide hozta, el is viheti innen.

A czethalak feljárása a barlangba erősített meg ebben a hitben. Ők vagy a grönlandi oczeánról jöhetnek ide, vagy az éjsarki szabad tengerről, a mi messze semmi esetre nem lehet.

Ezt a szárazföldet csupán a körülfekvő jégtömegek tartják itten össze. Ha ezek közül ki tudna törni, úsznék tovább.

Meddig? hová?

Keresztül az északi földsarkon át Amerikába. A tenger áramlat odavisz bizonyosan.

Mi szabadíthatna ki innen?

Egy roppant nagy földrengés.

Hát aztán, hogy törne keresztül az utját álló jégtömegeken?

Hiszen ez az éppen, a min töröm a fejemet.

Nincsenek kisebb eszméim, mint volt Benyovszky Móricznak, mikor egyedül egy ágyúval el akarta foglalni Madagaszkár szigetét. Én el akarom vinni innen a földet.

Most ennek én vagyok a teljhatalmú helytartója. Magam vagyok a nép és uralkodó. Vannak iszonyú kincseim a föld alatt.

Mindezeket én itt nem hagyom! Innen kijárásnak kell lenni a szabadba.

Kutattam én azt már régen. Oldalnyílás volt elég, mely e barlang folytatása; csak az volt a kérdés, hogy melyiken induljak el? Volt egy, a mely fölfelé vezetett s egy másik, mely lefelé indult.

Az utóbbit választottam.

A sziklafolyosó szűk volt, néhol mászva, feszengve lehetett csak rajta keresztül bujnom. Először agyagpala és homokkő-rétegeken vitt keresztül; utóbb egészen homokkőbe jutott.

Folyvást lefelé vitt a tárna! Egy helyütt a bűzkő szaga ütötte meg az orromat.

Reményem villant! itt köszén, kőolaj van közel.

Most már óvatosan kellett előre hatolnom. A sziklafolyosó egy kanyarulatánál hirtelen egy élő hang ütötte meg a fületem.

Mi az? Méhdöngés? Itt? a föld alatt! hol már nincs rovar. Ebben a világban még nem volt repülő bogara a levegőnek.

És a méh mégis itt döng a fejem fölött, mintha figyelmeztetne rá, hogy ne menjek hozzá közelebb, mert megcsíp.

Ez nem álom; mert ha bedugom a két fületem, akkor nem hallom a méh-döngést; s ha ismét kinyitom, megint itt van.

Közelebb mentem hozzá. Most már úgy hangzott, mintha a méh valami pókhálóban fogta volna meg magát s vergődésében zizegne oly fájdalmasan.

Keresni kezdtem lámpámmal, mi az?

Egyszer aztán a méhdöngésből egy nagy bagolyhuhintás lett.

Most azután megtudtam, hogy mi volt az a méh? No, ha ez megcsípett volna: az elég lett volna nekem a másvilágra menetelhez.

Valahonnan petroleumos levegő szívárog fel; a sziklának valami szűk tű-vékony hasadékan keresztül, ez döng olyan szomorú méhzöngéssel.

Itt nem jó helyen járok!

Most már érezni is kezdtem a petróleum szagát.

Nem fordulok vissza.

Hiszen kerestem azt, a mitől megrettentem.

A lámpát letettem a talajra, ott nem lobogott többé. És aztán a milyen messzire annak a világa elhatolt, megkísértettem előrebotorkázni. Valami sejtelem vezetett.

Majd olyan messze eltávoztam már a lámpámtól, hogy nem láthattam világát. Sötétben tapogatóztam tovább.

Most már egy más vezetőm is volt. Valami földalatti vízesés moraja.

Minden léptemre nagyobbult, erősebb lett a zuhogás. Elöttem egy nagy barlang áll, melyen víz rohan keresztül. Minő víz lehet az, mely két jégréteg között rég nem fagyott?

A tudásvágy késztett előre hatolnom.

Ekkor egy harmadik vezető jött segítségemre. Világosság!

A folyosó végén valami félhomály kezdett derengeni!

Derengés! Egy sugár a földfeletti égből! S minő ég is az? Nap nem jön fel hónapokon át. S nekem mégis hajnal volt ez a sugár!

Nem mentem, rohantam felé. Nem éreztem már a nehéz szagot, mely körülvelt, csak a közeledő, az erősödő derűt láttam magam előtt. Azzal együtt a zuhatag moraja is egyre nőtt.

Egyszer aztán meg kellett állnom. Egy mély, egyenes falu sziklaörvény szakította félbe utamat, mely még egyszer oly magasan, de mindig egyenesen nyomult fölfelé. Ott fenn aztán a szédítő magasban, ott volt az a zegezugos nyílás, melyen keresztül a világosság ide a mélybe lehatolt.

E szakadozott nyíláson át látszott meg egy foltja az égnek s a kék égfoszlány közepett ott állt a tele hold!..

A hold sütött alá az örvénybe.

De ez nem volt az a hold, az, a melyet megszoktam látni, az a nyugodt, hideg, komoly fény tányér, mely mindig egyforma képet fordít felénk, alig változva egy kicsinyt. Ez a hold ugrált odafenn előre-hátra, jobbra-balra, hol megnyúlt szomorúra, hol kiszélesedett kacagóra. A szélei hullámozottak, néha kétfelé akart szakadni két külön gömbre, a melyek újra egyesültek. Hát ezt mi lelte odafenn?

A mélység megfelelt erre is.

A mint a hold teljes sugára a mély hegyszakadékba levilágított: (az is tánczolt ott a mélyben) a fénylő, réteges fal meglátszott. A keresztül szakadt kőszéntömeg ez a fekete fal, ennek egy nyílásából zuhogott elő az a patak, melynek moraja idevezetett.

De az a patak, még a hogy a holdsugár reá vetődött, akkor is fekete volt, s a mint a mélységbe alázuhan.

Ez a patak petróleummal van keverve.

A víz és a petróleum egy része valami hasadékon át kifolyik a tengerbe, s megtölti a jégtorlaszok közeit.

Hejh, micsoda ítéletnapot tudna itt véghezvinni - egyetlen egy szál gyufa!

És én nekem teljes elhatározott szándékom volt ezt a poklot előidézni. De úgy, hogy magam ne kapjak belőle. Itt egy tűzhegy meggyújtásáról van szó.

Mit nyerek én azzal?

Azt nyerem vele, hogy ha az a roppant petroléumtömeg, mely ezt az üreget betölti, egyszerre felrobban, az olyan lökést fog adni ennek az egész szárazföldnek, hogy az bizonyynyal elszakítja magát attól a jégzátonytól, mely most lekötve tartja. S ez még nem minden. De annak a tömérdek petroléumnak, mely megszámlálhatlan időktől fogva e forráson át a tengerbe kiszivárgott, mind ott kell rejtőzni most is a végtelen jégtömegek között. Ha most az a sok lappangó kőolaj egyszerre meggyullad, először is a robbanásával mérföldekre, meg mérföldekre össze fogja törni e jégtömegeket; de még azzal sem fog beelégedni, hogy összetörte, a kőolaj a víz színe fölött tovább ég. Egy égő tenger fog összeölelkezni egy jeges tengerrel. Akkor aztán válják el, hogy ki a nagyobb úr? a láng-e, vagy a jég? Én úszom a földdel.

Hogyan hajtom végre legelőször is ezt a munkát?

S hogyan védem meg saját magamat annak következményeitől?

Az első nem volt nehéz. Hoztam magammal robbanó töltényt, és ahhoz jó hosszú kénzsineget. Ezek voltak a mi gyarló eszközeink a jégtorlaszok szétrobbantásához.

Ezt a robbanó töltényt felakasztottam a kénzsinegre s aztán kikeresve a meredeknek egy előre rúgó párkányát, azon alá eresztettem, hogy a mélység felett függött.

Akkor aztán egyszer körülcsavartam a párkány sziklacsúcsán a kénzsineget s visszafelé térve a folyosón, leeresztettem hosszant a göngyölegben levő kénzsinórt. Visszajutottam egész odáig, a hol a lámpásomat hátrahagytam, a méhdöngés hasadékaig. A kénzsinegben még tartott, még tovább mentem vele valami száz lépésnyire.

Mert a fő feladat az volt, hogy a magam hajszálainak épségben maradásáról gondoskodjam.

A kitörendő robbanás oly hatalmas lesz, hogy az sok mértföldnyi területben mindent megmozdít. A földalatti üregek boltozataiból iszonyu sziklák fognak leszakadni, a melyek az alatt levőket eltemetik.

Nekem tehát az élelmi szeremmel együtt az egyedüli biztos helyre kell áthurczolkodnom, a várakozás ideje alatt.

Ez az egyedüli biztos hely: a kristálybarlang.

Ez köröskörül kristály. Egy tökéletes gömb.

Ezt be nem töri semmi földindulás. Ez, ha a földet valami világromlás szétzúzná, még akkor is megmaradna s folytatná az útját magára, a nap körül.

Ide kell tehát nagysietve visszamenekülnöm.

Bábi már keresett. Utánam jött a sziklaszorosba. Sírt, nyihogott, valamit érzett előre. Magamon is borzalom futott át, ha rá gondoltam, hogy minő vakmerő dolgot teszek. Meggyújtottam a kénzsineg végét. A míg ez végig ég, és a tűz a robbanó töltényhez ér, nekem menekülnöm kell. Ötven órám van mindössze, addig be kell költözködnöm a kristály-barlangba.

Ezalatt át kellett szállítanom oda a velem hozott eszközöket, s több időre való élelmiszert, vizet, és világításhoz való zsiradékot s az ámbra-czetnek haszonra való alkatrészeit.

Harmincz óra alatt készen voltam az átköltözéssel. Ez idő alatt nem gondoltam álomra.

A kristály-barlangban ugyan addig erről nem is lehetett szó, míg elébb ágyat nem vetettem benn. Annak minden foltja hegyes kövekkel van fedve. A czet bőrét terítettem le derekaljnak: olyan puha, mint a bársony.

Még húsz órai időm maradt.

Ez az idő sem volt átaludni való. A feszült várakozás a végzetes kitörésre minden álmot elűzött szemeimről. Még a vadállatot is ébren tartotta ösztöne. Szüntelen járt-kelt egyik helyről a másikra. Szűk buvóhelyeket keresett, s egygyel sem volt megelégedve. Nyugtalan, szakgattott ordításokat hallatott s mindannyiszor visszajött hozzám, mintha védelmet keresne nálam.

Ha tudtam volna, sem akartam volna most az időt alvással vesztegetni. Drágábbak ezek az órák.

Mennyi idő van még hátra az ötven órából?

Csak az utolsó óra.

Leültem s számláltam az utolsó perczeket.

A kénzsinegből csak az utolsó négy méternyi van hátra.

Már az utolsó arasznyi járja csak.

Mikor annak vége, akkor a robbanó töltény aláhull a mélységbe s a legelső sziklafokon, a melyhez hozzáütődik, szétdurran, s azzal azt az egész üreget fellobbantja. A gyulladás kitör a jég alá, mely mértföldnyire alá van aknázva kőolajjal. És én itt várom azt a rettentő ég-, föld-, hegy-, víz-, jégösszeszakadást nyugodt lélekkel.

Nem! Nem nyugodt lélekkel. Mentül közelebb voltam az utolsó óranegyedhez, szívem annál nyugtalanabban dobogott.

Reszketés fogott el. Az utolsó óranegyedben szerettem volna megakadályozni, a mit elkezdtem: odafutni, eloltani a kanóczot, visszavenni a mélység fölött függő röppentyűt. De már késő volt.

Egyszerre azután megrendült alattam az egész kristálybarlang!

Oly rázkódás volt ez, a minőt leírni lehetetlen. Apró és sűrű, de folytonosan növekedő erőszakos zökkenések.

És annak a rázkódásnak is volt hangja. Csendes, kísértetes, kimagyarázhatatlan hang.

Nem soká tartott az: néhány másodperc múlva elnyomták azt az irtóztató csattanások és dörgések a föld felett és a föld alatt.

Most a kapott taszítástól végigrendül az egész szárazföld. A czethal barlangja a boltozatáig telik meg egy perc alatt tengervízzel. A jégtorlaszok összetörnek, s a szárazföld elválik a jégtől.

Most a petróleum-forrás felgyújtja az egymásra épült jégtorlaszok üregeiben rejlő petróleumot, mely nem fagy meg együtt a vízzel. Nem egyszerre gyullad meg az: mértföldről mértföldre terjed odább. A jégpaloták, a jégvárromok, zegzugos tornyaikkal, előre függő félboltozataikkal mennydörögve hullanak egymásra, s a fölöttük összezsapó hullám lángokkal borítja be tornyaikat. Ezeket ki nem oltja sem a víz, sem a jég. S a lezuhanó jéghegyeket oda-csapkodja a felháborított tenger a szárazföld sziklapartjaihoz. Az égő hegy üvölt, a föld üregei bömbölnek, a tenger harsog, a jég mennydörög, a sziklák ropognak. A tűz és jég közé szorult fókák, czethalak halálos rémülettől ordítanak.

Az iszonyú döngés napokig tartott.

Egyszer már megkísértettem, mikor a földrengés szünetet tartott, kiindultam a kristálybarlangból. Meg akartam tudni, hogy vajjon nem rekedtem-e ide?

Az út a palarétegeken keresztül most a nagy rázkódás után, még jobban nyitva állt. Sokkal közelebb folyosón jutottam el a nagy barlangig.

Ott azonban arra a megdöbbenő tapasztalatra jutottam, hogy most már éppen nehéz lesz itt keresztül hatolni.

Baj támadt. Az tudniillik, hogy a nagy földrengés a szikla-oszlopok közül egy egész sort aládöntött s az most, mint egy óriási lobogó, hidalja át a barlangot.

De köszönöm én az ilyen aranyhidat. Az oszlopok oly forrók, hogy azokon Bábi tán keresztül tud szaladni, a ki alig ér a lábával a talajhoz; de a ki embermódra jár, minden lépésnél jól odanyomva a talpát, az odasüti a bőrét, mire a túlpartra ér.

Egyszer azonban, mikor Bábival álomnak adtuk magunkat, egy újabb földrengés lökés úgy megmozdította egész barlangunkat, hogy az egy tömegben, a hogy gömbbé volt alakulva, hintálni kezdett, úgy, hogy fekvő helyünkben ki jobbra, ki balra gurultunk széjjel.

Hát az bizonyos, hogy az állapot itt nagyon bizonytalan.

Vissza kell térnem a jégbarlangba bármi áron.

De vajjon megvan-e még az? Nem zúzta-e össze ez az iszonyu és még folyton tartó földrengés.

A medvék, azok alkalmasint nincsenek már ottan. De ha Bábi nem törődik velük, hát nem törődöm én sem. Az a fontos, hogy mi történt az én hajómmal, megvan-e még a Tegethoff? Az elszakadt szárazfölddel eljött-e, vagy ott maradt a jégtorlaszban?

XII.

Visszatérés, viszontlátás.

Mentünk, mentünk, mendegéltünk előre. Nem olyan volt többé a tájék, mint a mikor utoljára jártam itten, de se baj, csak visszatalálhassak a kiinduló ponthoz, a jégbarlanghoz.

Isten tudja, hány napi utazás után, végre a barlang elé értünk a szegény Bábival. De a kürtőn, a melyen én egykor felmáshztam, nem lehetett most leereszkedni.

Az égő hegy tüze vízzé változtatta a barlangot.

Valahol másfelé kell itt a kijárást megkeresni. Szerencsém volt, hamarosan megtaláltam.

Mikor kiléptem a szabadba, oly hosszú földalatti bolyongás után: nagyon elbámultam.

Én nem láttam még ezt az eget és ezt a földet.

Legelőször is meglepett az, hogy nincsen hideg. Hát nem a jeges medvék országában vagyok? És azután minő ég ez itt fölöttem? nincs rajta semmi csillag. Az egész égboltozat valami veres izzó fényben sugárzik alá. De ez nem az északi fény; ez egy gomolygó fellegtábor, mely eltakarta a holdat, csak néha jelenik az meg e veres felhők között, kiváló sápadt fehér fényű tányérjával. E felhők okozzák a meleget. De hát a felhőket mi okozza? És mitől fénylenek azok? Néha futó zápor vonul át nagy hirtelen; esőcseppeket érzek. Nem havat, hanem esőt. Köröskörül az egész szemhatár fénylik, mintha lángba volna borulva, s a fellegek onnan látszanak feltornyosulni. Mellette a földnek az a hegye, melyet én gyujtottam föl. Még most is lángol, zubog.

De még ez nem elég ok arra, hogy e földterületen a hőmérsék annyira emelkedett legyen. Ebben a jégvilágban ezt nem okozhatja más, mint az, hogy a petróleumégés folytán minden oldalon meggyuladt a kőszén maga, s az már most olthatatlanul ég tovább. Az égő kőszén hősege csak fölfelé terjed, s az alatta levő homok és agyag-rétegeken át a fenntartó jégtömeget fel nem olvasztja; hanem azt az egész földdarabot ki fogja égetni.

Arra ugyan szépen várhatok, mert, a mint tudom, a dutweilari kőszénhegy már másfél század óta ég s még mindig laknak rajta, sőt az áthévítt földben, mely alatt tűz van, a leggyönyörűbb déli virágok és déli gyümölcsök kertészetét úzik. Ez tehát engem nem aggaszt. Ezen majd az unokáim sopánkodjanak.

A kőszén-égésnek azonban még egy más következménye is van. Az, hogy a föld velem előre halad. Az égő partok utat törnek a jégtenger között.

Ez volt tehát az átváltozott ég. Rám nézve egészen új tünemény.

De mi történt a földdel?

Mikor utoljára láttam a hegyeket, fehérek voltak a hegyormok, most feketék.

Hogy ezen a földön élő állat nem maradt, az bizonyos.

Azokat a medvéket, melyeket a szabadban talált, az iszonyú robbanás korommá égette; azokat pedig, a melyek téli álmukat aludni hó és jég alá ásták be magukat, a levegő nyomása megfojtotta.

Mi ketten vagyunk lakói ennek az egész földdarabnak.

Hogy a hegyrobbanás folytán a jégparttól elszakadtunk, azt most már bizonyosnak kellett tartanom.

De mi lett a Tegethoffal?

A tájék déli része sűrű szürke ködbe van burkolva. E ködvilágnak kell most neki mennem, hogy a Tegethoffot keressem. Vajjon rátalálok-e még? S ha elhagyom a hegyet, melynek üregében van hajlékom, élelmem: visszatalálok-e ide ismét?

Töprengve ültem le egy sziklára s az alaktalan ködbe bámultam, mely a déli szemhatárt elfedte előlem.

Bábi előre szaladt s féltében ordított, melyre visszhang sehonnan sem felelt.

Egyszer erősebben kezdett fujni a szél dél felől. Mi ez? Álmodok-e? A Tegethoff áll előttem!

Közel: alig egy órányi távolban az elhagyott gálya. Látom jól: a két kürtőt, az árboczokat, vitorlarudjaikkal, kivehetem a kötélzetet. Olyan közel látszik hozzám, hogy a kiáltásnak át kellene hangzani tőlem oda.

Néhány percz múlva újra összeborult körüle a ködgomoly, mely a föld színén hömpölygött s nem volt előttem a hajó többé.

De ha én csalódhattam, Bábi nem csalódott. Rohanva jött vissza hozzám, s olyan tánczot vitt véghez körülöttem, mintha meg volna bolondulva. Üvöltött örömeiben! Ő is látta a mi hajónkat. Semmi kétség.

Oda feküdt lábamhoz, mintha maga kérné, hogy üljek fel a hátára. A mint ez megtörtént, felszökött és elkezdett velem iramodni a jégen abban az irányban, a merre a hajó árnyképe megjelent előttem.

XIII. A Tegethoff.

A jég, melyen hű Bábim végig futott velem, éppen nem hasonlított ahhoz, melyen odáig mentem. A jégmezők felporhanyultak, a felmeredő jégtáblák jégcsapokkal voltak körülámogatva: majd egy nyílt tó állta utunkat, melyen keresztül kellett úsztatnunk, a csizmámnak nem nagy öröme. Majd ismét nagy jégtorlaszokra kellett felkapaszkodnunk, melyek hosszan vonultak el keresztben, bástyamódra. Egyszer csak előttem állt a Tegethoff.

Ott volt a szemem előtt két puskalövésnyi távolban. Ugyanazon jégtorlat tetején, melyen utazói oda hagyták.

És minő z sivaj, minő élet volt rajta! Legboldogabb időben sem hallott a Tegethoff ilyen ilyen lármát.

A jégmadarak ezrei lepték el fődélzetét. Sorba ültek a vitorla rúdjaiban, kergetőztek a párkányzatán, néztek ki az ablakain, himbálóztak a kötélzetén. Birtokukba vették az egész hajót.

De hogyan mehetett a Tegethoff a szárazföldre?

Nem úgy volt. A szárazföld ment a Tegethoff alá.

A vulkánkitörés s a nagy tömeg kőolajnak a jég alatt felrobbanása oly erőszakos lökést adott a jégalapon úszó szárazföld egy részének, hogy az mértföldeket hátrahaladva alája fűrődött a vízfelett elterülő jégmezők torlaszainak.

A jégtorlasz azonban, melyen a Tegethoff megfeneklett, azóta sokkal kisebb lett; olvadt. Tó támadt körülötte.

Ezen a tavon is hemzsegett mindenféle vizi madár.

Mikor újra visszakerültem a Tegethoff fedélzetére, megcsókoltam azt, leborulva, mintha szülötte földemet találtam volna fel, s sorra öleltem árbocztot és kéményt, mintha testvéreim volnának.

A madarakon kívül semmi más állat sem foglalta el hajónkat. A medvéket elűzte a földről a gázrobbanás, ha meg nem ölte. Csak a madarak telepedtek meg rajta. S az észak szárnyasai oly szelídek, hogy meg lehet őket fogni kézzel. Menedéknek nézték a nagy építményt, s fészkeltek a vitorláink között; a ponyvákban már dunnalúd tojásokat találtam. Ez az Isten ajándoka.

Éppen azon voltam, hogy szépen elrendezkedjem, a mikor valaki elkezdett beszélni hozzám.

Valaki? Ki beszélne itt?

Maga a Tegethoff. A hajó. S annak igen furcsa beszéde van.

Egy roppanás végig a hajó szálgerendáin. Pattogó hangok a vaspántok között, surló zöreje a hajófenék vasoldalán, síró nyikorgások az eresztékekben. Így beszélt hozzám a hajó.

S mit értettem én meg ebből a beszédből?

Azt, hogy erre a hajóra a rajtalevőkkel együtt rossz végzet vár. Az óriási jégtorlat, mely hátára emelte, alúl ki van öblösítve már, s a jég, a mint a tengerből a szárazföldre jutott, többé nem oly erős építmény, mint mikor még a vízen nyugszik. A Tegethoffra az a sors vár, hogy egyszer az alatta levő jégtorlasz beomlik, s akkor a mélybe leeső hajót a föléje zuhanó jégcsiklák összezúzzák.

Ennek nem szabad megtörténni.

Gondoltam ki egy tervet.

A Tegethoff ez idő szerint oly állásban volt, hogy a hátulja magasra emelkedett, s az orra befűrődött egy összetömörült jégtorlaszba. A jég olvadóban volt.

Mernem kellett mindent, ha meg akartam nyerni mindent.

Így számítottam. Ha én azt a jégtorlaszt onnan a hajó elől eltávolíthatnám, akkor a hajó, fekvésénél fogva, a saját sulya folytán az olvatag jégvetőről alácsúsznék a szabad öbölbe.

Akkor aztán minden veszedelmen túl van.

Ha már annyi vakmerőséget elmerem követni, hadd kísértsem meg ezt is.

Eszközöknek nem voltam híjával. A hajón voltak jégrobbantók. Ismerős voltam azoknak kezelésével, elhelyeztem azokat a jégtáblák üregei közé, kiszámítva a robbanás irányát s aztán egyszerre felrobbantottam valamennyit.

A robbanást követő pillanatban elkezdett az egész Tegethoffon végig valami kísértetes zúgás-csikorgás hangzani, vegyülve a jég ropogásával. A hajó megindult a jéghegyről aláfelé. S a

mint aztán egyszer megindult, azontúl feltartóztathatatlan volt a rohanása. Éles fenékgerince harsogva tört utat a jég között, s félpercenként növekedő gyorsasággal iramlott a nehéz hajótest a torlasz tetejéről alá, neki a keresztben álló jégsáncznak, mely, mint egy kisvárosi utcásor, úgy nyúlt végig előtte. Nem volt szüksége többé semmire, hogy azt keresztül törje.

E veszedelmes ugrás alatt Bábi ijedten futott fel az árbocra, s ott az árboczkasban bujt el. Nekem azonban minden eszemet helyén kellett tartanom e veszedelmes pillanatokban, akármi történik is alattam és körülöttem.

A legelső dolgom az volt, hogy magamat a térdemnél fogva a kormánypadhoz hozzá kötöttem.

Ha a hajó egy darabban leugrik a jégfalról szabad öbölbe, orrával előre: bizonyosan lemegy az öböl fenékgig. Ez még se baj. Az ablakok, a födél-lyukak be vannak zárva; el nem merülünk: a mi vizet iszunk, ott a szivattyú, majd kihúzzuk vele. A hajó megint felszínen lesz egy perc múlva. Hanem az a baj támadhat, hogy a roham folytán olyan irányt vesz fel, mely őt kiviszi az öbölből s eltávolítja a száraz földről. Jó szerencse, hogy rajta vagyok: mert ha itt hagy a hajó, utána nem tudok menni.

Ha ezt az ugrást túlélem, ha a csontjaimat össze nem zúzom, ha a vízbe nem fulladok, azon kell lennem, hogy a mint a hajó elkezd a futását a szabad öbölben, azonnal megragadjam a kormány kereket s a hajónak is irányt adjak.

Most egy kábító zökkenés rendítette meg az egész hajót, mely után egész jégtornyok hullottak két oldalról a födélzetre; a másik perczben harsogva jött fel a hullám a hajó párkányain. Én kétfelől két óriási átlátszó zöld vízhegyet láttam felemelkedni tajtékzó tarajokkal, a melyek a másik perczben zöld boltozattá egyesültek fölöttem: a Tegethoff a víz alá merült.

Mi a vízbeesett embernek a legelső ösztöne, cselekvése? Az, hogy a lábát kiszabadítja és úszik. Az én lábam oda volt kötve a hajóhoz s nem foghattam az úszáshoz; hanem elkezdtem a hajót kormányozni a víz alatt.

Számláltam a perczeket magamban; de a kormányrudat ki nem eresztettem a kezemből. Már százhuszig számláltam. Tovább a leggyakorlottabb bűvár sem állja ki lélekzetvétel nélkül. Fulladoztam. Itt volt az ideje a lábamat eloldani és menekülni. A hajó olyan sokáig elmarad a víz alatt. Azért sem menekülök. Ha ide fulladok is, de a Tegethoffot el nem hagyom. Mi egymáséi vagyunk. Együtt élünk vagy veszünk.

Csaknem elvesztettem már az eszméletet, midőn a vízboltozat fölöttem elkezdett világosodni s két perc múlva megláttam az eget fölöttem nem kéklenni, hanem veresleni.

Nem volt magamra gondom. Át voltam ázva; nem is gondoltam rá. A Tegethoff sebesen haladt a ködben kelet felé. Meg kellett őt fordítanom; a ködön keresztül lobogó hegy segített a tájékozásban. Sietve kellett felhasználnom az időt, a míg a csúszás folytán kölcsönzött erő tart a hajónál. Perczenként lassúdott az; úgy, hogy mikor az új öböl keleti partjához eljutott a hajó, oly csendesen feküdt fel a zátonyra, mintha kapitány, gépész, kormányos intézte volna futását. Szerencsésen megfeneklettünk. A hajó nem dült féloldalt, szerencsésen befúrta magát. Én meg a kis horgonyt is lebocsátottam s ekként biztosítottam a Tegethoffot minden eshetőség ellen.

A hajóban semmi nagyobb kár nem történt.

Ekkor aztán lehívtam Bábit is a búvóhelyéről: ő örült legjobban a Tegethoff megszabadulásának. Örömeiben mindjárt megfürdött az új öbölben. Ő szárazan maradt az árboczkasban; de nekem volt benne elég részem s csak most vettem észre, hogy az öltözet megszáradt rajtam a nagy munkában.

XIV.

Az északi fény.

A láz és fáradtság után mélyen és hosszan aludtam. A mi fölébresztett, az a metsző, éles hideg volt.

Felugrottam ágyamból. A hajó úszott velünk lefelé. Kinéztem.

Körülöttünk éjsarki éj volt!

Mi történt velünk?

Az történt, hogy a tenger megfordította az egész földet, s ez által az égő hegy a sziget hátuljára került. A belőle kiömlő petróleum most már nem folyja körül a szigetet egy felhőboltozatot alkotva fölötte, hanem elmarad a háta mögött s nem is foly többé oly bőven. Ugyanakkor a kőszénréteg közé beszakadó tenger-ár eloltotta abban a tüzet, s a hegy nem lobog már jobban, mint egy világító torony. Mi pedig úszunk lefelé.

A tűzveres felhőkárpit eltűnt az égről, az utolsó elvonuló felhők vastag hóréteggel takarták be a földet: hegy, völgy fehér.

S a veres ég-padmal helyett a sötétkék boltozat csillagai szikráznak fejünk fölött. Fenn a magasban egy láng-koszorú lobog, egy tökéletes kör, melynek középpontjában úszunk, s mely köröskörül sárga, rózsaszín és zöld sugár-kévéit a világ mind a négy része felé lövelli szét. Ez az északi hajnal, melyből, mint a szivárványból eddig csak a félkört látta halandó ember. Mi az egész kört látjuk ragyogni.

Tehát az éjsark alatt vagyunk. A gönczöl sarkcsillaga éppen a fejünk felett. A hajó megfeneklett újra.

Hóvilágnál, északi fénynél bejártam még egyszer hű medvémmel a csodaképpen átalakult völgyet.

Se növény, se állat nem volt benne többé.

Még egy meglepetés várt reám. A ragyogó északi fény mellett a föld ormait és a hegy csukorsüvegét rózsaszínű fényben láttam tündökölni. Egyszer aztán az északi fény lelohadt, kialudt s a szemhatáron egyedül tündökölt teljes ezüst fényében a tele hold.

A föld úszik a tengeren. Hajóm mozdulatlan, de azért úszik vele.

Minden szárnyasa a jégvilágnak elhagyta körültem a világot. Hajóink vitorlái néptelenek már. Egy vadlúd maradt bezárva egyik szobámban. Most leírom ezeket az eseményeket, a mik a Tegethoffon és környékén történtek, s azon módon, a hogy galambpostával szoktak izenetet küldeni: elküldöm ezeket a vádlúdtól a nagyvilágba. Talán megkapja valaki. Talán lesz, ki hitelt ad szavaimnak s elindul felkeresésünkre.

Befejezés.

Eddig tart a Galiba Péter élete története, viszontagságainak a leírása, a melyet csakugyan a vadlúd hozott ide Magyarországra.

Vadászok a ludat meglőtték, az írást tőle elvették, elolvasták. Sok bátor ember útnak indult, megtalálták, megmentették Galiba Pétert, a hű Bábival együtt most is élnek, ha meg nem haltak.

